CONSILIUL RAIONAL RÂȘCANI

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

A RAIONULUI RÂŞCANI



COMPONENTA APĂ ȘI CANALIZARE

(2018 – 2025)

RÂȘCANI, 2018

Componenta de AAC din SDSE este aprobată prin Decizia nr. 06/13 din 17 octombrie 2018 a Consiliului Raional Râșcani

Elaborat cu suportul:

Proiectului „Modernizarea Serviciilor Publice Locale în Republica Moldova” (MSPL), implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Această activitate este realizată cu sprijinul financiar al Ministerului German pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare (BMZ) și al Guvernului Suediei.

Partenerii proiectului:

Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale şi Mediului
Agențiile pentru Dezvoltare Regională Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia

Autori: Grupul de Lucru Planificare Strategică a raionului Râșcani

Opiniile exprimate în prezentul text aparțin autorilor şi nu reflectă neapărat punctul de vedere al GIZ, finanțatorilor şi partenerilor proiectului MSPL.

Cuprins

Lista figurilor 4
Lista tabelelor 4
Lista anexelor 5
Abrevieri si Acronime 6
Glosar de termeni 6
1. Întroducere (cu referire la partea generală a SDSE) 8
1.1. Metodologia de elaborare a Strategiei pe AAC 8
1.2. Cadrul legal și instituțional în domeniul AAC 9
1.3. Informații generale despre raionul Râșcani 12
2. Analiza Diagnostic 14
2.1. Context național și regional 14
2.2. Acoperirea cu servicii (i. Alimentarea cu apă, ii. Canalizare) 17
2.3. Situația curentă privind aprovizionarea cu apă și servicii de canalizare a raionului 22
2.3.1. Infrastructura de aprovizionare cu apă și servicii de canalizare 22
2.3.2. Accesibilitatea serviciilor de apa și canalizare 24
2.3.3. Calitatea serviciilor (i. Alimentarea cu apă, ii. Canalizare) 25
2.3.4. Eficiența operațională 26
2.3.5. Operatorul Urban / raional 28
2.4. Finanțarea sectorului AAC 29
2.5. Planificarea în sector. Regionalizarea/cluster-izarea raionului Râșcani. 36
2.6. Aspecte sociale și de gen 42
2.7. Analiza SWOT 44
3. Strategia de dezvoltare a sectorului apă-canalizare din raion 45
3.1. Formularea obiectivului sectorial /viziunea de dezvoltare (până în anul 2025) 45
3.2. Abordarea priorităților 46
3.3. Formularea obiectivelor specifice de dezvoltare 49
4. Planul de Acțiuni 56
5. Mecanismul de Evaluare și Monitorizare 70
Anexe 71

Lista figurilor

Figura 1 Harta Amplasarii raionului Râşcani 12
Figura 2 Prognoza demografică oficială pentru RM pentru perioada 2012-2050 13
Figura 4 Acoperirea cu servicii de aprovizionare cu apă în raionul Râșcani 17
Figura 5 Numărul localităţilor ce dispun de sistem centralizat de alimentare cu apă, anul 2018..... 18
Figura 6 Prezenţa sistemului centralizat de apă pe primării, raionul Râșcani 19
Figura 7 Acoperirea populaţiei raionului Râșcani cu sisteme de canalizare..... 19
Figura 8 Disponiblitatea sistemului centralizat de canalizare..... 20
Figura 9 Ponderea medie a facturilor achitate în localitățile ce dispun de apeduct (%)..... 21
Figura 10 Volumul pierderilor înregistrate în mediu pe zi din totalul de apă (%) 21
Figura 11 Structura consumului de apă, m3/an..... 22
Figura 12 Lungimea rețelelor de alimentare cu apa din raionul Râșcani și porțiunile ce necesită reabilitare (km)..... 22
Figura 13 Lungimea reţelei de alimentare cu apă la nivel de comună. 23
Figura 14 Lungimea rețelei de canalizare din raionul Râşcani şi porţiunile ce necesită a fi reabilitate, km 24
Figura 15 Forma organizatorico-juridică de operare a sistemului AAC 26
Figura 16 Intenționări de a schimba forma organizatorico-juridică de operare a sistemului AAC 26
Figura 17 Gradul de contorizare din numărul total de gospodării conectate la apeduct..... 27
Figura 18 Necesități în dotare tehnică a operatorilor din r-nul Râșcani..... 28
Figura 19 Ponderea costului proiectului Îmbunătățirea servicilor de alimentare cu apă și canalizare în s. Pascauți, s. Damașcani, s. Proscureni, s. Galașeni, s. Mălăiești și s. Hiliuți, r. Râşcani din totalul costului proiectelor finanţate..... 29
Figura 20 Cluster-izarea raionului Râșcani..... 38
Figura 21 Valoarea investițiilor cluster ”Prut”..... 41
Figura 22 Valoarea investițiilor cluster ”Nistru”..... 42
Figura 23 Abordarea etapizată privind dezvoltarea și gruparea serviciilor de alimentare cu apă..... 47
Figura 24 Abordarea etapizată privind dezvoltarea serviciilor de canalizare..... 48

Lista tabelelor

Tabelul 1 Localităţi ce nu dispun de sisteme centralizate de apă, iunie 2018 18
Tabelul 2 Localităţi ce dispun de iniţiative de proiecte de canalizare, iunie 2018..... 20
Tabelul 3 Staţii de pompare în raion, 2017..... 23
Tabelul 4 Dinamica veniturilor disponibile totale pe republică, 2014-2017..... 27
Tabelul 5 Lista proiectelor implimentate anul 2015 – 2018 inclusiv 31
Tabelul 6 Proiecte investiționale în desfășurare (2017- 2019)..... 32
Tabelul 7 Proiecte investiționale planificate, elaborate și în căutare de finanțare 34
Tabelul 7 Principalele direcții pentru dezvoltarea rapidă și eficientă a serviciilor de alimentare cu apă..... 46
Tabelul 8 Planul de acțiuni determinat pentru perioada de timp: 2018-2025. 56

Lista anexelor

Anexa 1 Formular de Monitorizare a implementării Strategiei SDSE, Componenta AAC 71
Anexa 2 Servicii prestate 71
Anexa 3 Alimentarea cu apă 72
Anexa 4 Reabilitarea /extinderea necesară a apeductului 72
Anexa 5 Canalizare și tratarea apelor uzate 73
Anexa 6 Reabilitarea/extinderea sistemului de canalizare 74
Anexa 7 Ponderea cheltuielilor energie electrică 74
Anexa 8 Echipament 75
Anexa 9 Componenţa clusterilor privind aprovizionare cu apă 76
Anexa 10 Clusterizarea raionului Râşcani, canalizare 77
Anexa 12 Schema sistemului de alimentare cu apă Clusterul Prut 79
Anexa 13 Schema sistemului de alimentare cu apă Clusterul Nistru 80

Abrevieri si Acronime

SDSE	Strategia de Dezvoltare Socio-Economică
AAC	Aprovizionarea cu apă si servicii de canalizare
APL	Administraţia Publică Locală
MADRM -	Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MSMPS	Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale
MEI	Ministerul Economiei și Infrastructurii
MF	Ministerul Finanțelor
CRS	Comisia Regională Sectorială
CRDN	Consiliul Regional de Dezvoltare Nord

Glosar de termeni

Aglomerare –	Zonă în care populația și/sau activitățile economice sunt suficient de concentrate pentru a face posibilă colectarea apelor uzate orășenești și dirijarea lor spre o stație de epurare sau spre un punct final de evacuare;
Aprovizionare cu apă	Totalitatea activităților și lucrărilor efectuate în scopul captării, tratării, transportării, înmagazinării și distribuirii apei potabile către consumatori;
Aducţiune	sistem constructiv prin care se asigură transportul apei în deplină securitate de la captare la rezervor;
apă tehnologică	apă folosită pentru asigurarea unui proces tehnologic (spălare, diluare, răcire etc.);
branşament de apă	parte din reţeaua publică de alimentare cu apă, care asigură legătura dintre reţeaua publică de distribuţie a apei şi instalaţia internă de apă a unei incinte sau a unei clădiri.
Cluster -	aglomeraţii de localităţi unde se poate organiza un serviciu AAC eficient si durabil
contor (apometru)	aparat pentru măsurarea volumului de apă potabilă/ tehnologică livrată consumatorului sau a volumului de ape uzate evacuate în sistemul public de canalizare;
operator	persoană juridică care dispune, dirijează, exploatează şi întreţine un sistem public de alimentare cu apă şi de canalizare şi furnizează consumatorilor serviciul public de alimentare cu apă şi de canalizare în baza unui contract;
reţea de canalizare	construcţie din canale colectoare, construcţii-anexă etc., care asigură colectarea şi transportul apei de canalizare la staţia de epurare;
reţea de transport al apei	parte a sistemului public de alimentare cu apă, constituită din reţeaua de conducte magistrale, armaturi şi din construcţii-anexă, care asigură transportul apei;
sistem de alimentare cu apă	-ansamblu de instalaţii tehnologice, echipamente funcţionale şi dotări specifice prin care se realizează serviciul public de alimentare cu apă. Sistemul public de alimentare cu apă cuprinde următoarele componente: captări, aducţiuni, staţii de tratare, staţii de pompare cu sau fără hidrofor, rezervoare de

înmagazinare, reţele publice de transport al apei, reţele publice de distribuţie a apei;

studiu de fezabilitate - document elaborat pentru o investiţie în infrastructura de alimentare cu apă şi canalizare, ce prezintă o analiză a capacităţii de a dezvolta şi finaliza cu succes un proiect prin luarea în considerare a tuturor factorilor tehnici, financiari, de mediu, socioeconomici şi instituţionali;

1. Întroducere (cu referire la partea generală a SDSE)

Acest document prezintă actualizarea componentei de Apă şi Canalizare din cadrul Strategiei de Dezvoltare Socio-economică a raionului Râșcani, aprobată în anul 2016.
Documentul - capitol privind sectorul de „Apă şi canalizare" este elaborat în vederea detalierii situației actuale pe teritoriul raionului privind aprovizionare cu apă şi canalizare, identificarea necesităților, oportunităților de dezvoltare a acestei componente, cât şi planificarea ulterioară a acțiunilor.

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a Raionului Râșcani a fost elaborată pe perioada 2016-2020 şi conţine informaţii despre capitolul AAC generale şi superficiale, învechite din anii 2012 – 2014.

Cele mai pertinente raționamente de justificare a necesității actualizării capitolului Apa si canalizare au fost:

- elaborarea și aprobarea în ultimii ani a unor noi documente relevante sectorului AAC (studii de oportunitate și fezabilitate);
- actualizarea componentei "Aprovizionarea cu apă şi servicii de canalizare" din SDSE a raionului Rîşcani (2012-2017);
- lansarea mai multor proiecte locale și intercomunitare, care nu se regăsesc în documentul existent;
- necesitatea de analiză și abordare a opțiunilor de canalizare, nu doar de alimentare cu apă;
- transferul accentului de la "acces la serviciile de apă și canalizare" pe "conectivitate la servicii apă și canalizare" și sporirea calității serviciilor pentru apropierea de standardele europene.

Rezultatul scontat este asigurarea accesului populației la servicii calitative şi accesibile de AAC în raionul Râșcani.

Această actualizare a fost posibilă cu sprijinul financiar al Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), iar procesul de elaborare a capitolului de „Apa si canalizare" a fost efectuat de Grupul de Lucru, constituit prin Dispoziția Președintelui Raionului Râșcani nr. 28 din 26 martie 2018, facilitat de experți naționali calificați, cu implicarea experților regionali, Agenției de Dezvoltare Nord, facilitatori ai organizațiilor societății civile.

Datele utilizate în elaborarea documentului au fost bazate pe indicatori calitativi și cantitativi, furnizați de autoritățile publice locale din raion, Biroul Național de Statistică, Agenția de Dezvoltare Regională Nord, rapoarte şi studii recent elaborate la nivel regional.

1.1. Metodologia de elaborare a Strategiei pe AAC

A fost utilizată o metodologie de planificare inovativă, având la bază principiul compilării priorităților naționale de dezvoltare a sectorului cu prioritățile locale ale raionului Râșcani. Actualizarea documentului s-a desfășurat într-o manieră participativă asigurând implicarea activă a reprezentanților autorităților publice de nivelul I şi II, a instituțiilor de stat abilitate cu atribuții in domeniul aprovizionării cu apă şi canalizare, a instituțiilor sociale, sectorului asociativ, Grupul Local de Planificare Strategică, creat prin dispoziția Președintelui raionului.

Astfel, mai jos sunt următoarele acțiuni întreprinse:

- *Pregătirea* – elaborarea, discutarea și aprobarea metodologiei de evaluare a situaţiei existente şi Planului de Lucru;

- *Evaluarea documentelor strategice de nivel regional, national, sectorial relevante sectorului Apă şi canalizare din raionul Râșcani;*
- *Colectarea informatiei in baza unui chestionar privind situatia existentă la nivel local în toate cele 28 de primării componente ale raionului Râșcani* pentru fundamentarea și argumentarea deciziilor și a intervențiilor necesare de realizat în domeniul aprovizionării cu apă și servicii de canalizare;
- *Elaborarea Profilului Diagnostic* în baza analizei informaţiilor colectate în conformitate cu metoldologia aprobată, *si coordonarea acestuia cu GLPS şi alţi factori interesaţi;*
- *Elaborarea Contextului Strategic prin stabilirea priorităţilor naţionale,* reieşind din politicile publice naţionale pentru sectorul AAC şi *identificarea priorităţilor locale* în mod participativ în cadrul atelierilor de planificare strategică;
- *Validarea Planului de acțiuni în domeniul AAC pentru anii 2018-2025* realizată în cadrul ședinței Grupului de lucru raional și lansarea etapei a doua a procesului participativ – elaborarea planului de acțiuni pentru perioada 2018-2023;
- *Consultarea publică a Draftului Capitolului de "Apa si canalizare"* pe pagina oficială a CR Râșcani şi organizarea audierilor publice;
- *Ajustarea Proiectului* Capitolului de "Apa si canalizare" conform recomandărilor şi sugestiilor;
- *Transmiterea Capitolului de "Apa si canalizare"* pentru aprobare către CR Râșcani.

Abordarea utilizată în procesul de definitivare a clusterelor a fost construită pe următoarele ipoteze:

- Zona de operare optimă pentru un serviciu de aprovizionare cu apă a fost stabilită în baza necesităţilor în acest serviciu. Se presupune că serviciile de canalizare si epurare a apelor uzate vor urma organizarea serviciului de aprovizionare cu apă;
- Primul pas in definirea opţiunilor optimale a fost inventarierea detaliată a surselor de apă existente şi a infrastructurii AAC;
- Avînd suportul informaţional colectat, experţii au propus citeva opţiuni de rezolvare a problemei pentru întreg raionul. În primul rind, s-a luat in considerare imposibilitatea utilizării surselor de apă existente din cauza calităţii joase a apei si s-au făcut propuneri pentru conectarea la surse de apă de suprafaţă;
- Pentru fiecare opţiune necesităţile de infrastructură (staţii de pompare, reţele, rezervoare de apă) au fost calculate in baza modelării hidraulice;
- Au fost calculate costuri investiţionale pentru fiecare opţiune;
- Pentru selectarea opţiunilor optimale a fost utilizată analiza cost-beneficiu;
- Prioritate o au oraşele faţă de sate, iar satele mai mari au prioritate faţă de satele mai mici;

1.2. Cadrul legal și instituțional în domeniul AAC

Cadrul legal. Strategia privind aprovizionarea cu apă si canalizare a localităţilor din Republica Moldova, Indicatorii – ţintă privind apa si sănătatea aprobaţi prin cadrul acţiunilor de aderare la Protocolul de la Londra plasează serviciile de alimentare cu apă si de canalizare in sfera activităţilor de interes economic general si incearcă să alinieze aceste servicii la conceptul european, avind in bază următoarele obiective fundamentale:

- descentralizarea serviciului de alimentare cu apă şi canalizare şi cresterea responsabilităţilor autorităţilor locale cu privire la calitatea serviciilor asigurate populaţiei;
- extinderea sistemelor de alimentare cu apă si canalizare si cresterea gradului de acces al populaţiei la aceste servicii;
- promovarea principiilor economice de piaţă şi reducerea gradului de monopol.

În acelaşi timp necesită de menţionat, că legislaţia nu s-a dezvoltat in următoarele direcţii, cum ar fi:

- redefinirea conceptelor si mecanismelor de protecţie socială a segmentelor defavorizate ale populaţiei si reconsiderarea raportului preţ/calitate;
- atragerea capitalului privat in finanţarea investiţiilor din domeniul infrastructurii sistemelor de alimentare cu apă si canalizare;

- instituţionalizarea creditului local şi extinderea contribuţiei acestuia la finanţarea serviciilor de alimentare cu apă si canalizare.

Guvernul Republicii Moldova a adoptat Hotărirea 1188 din 02.11.2004 cu privire la Planul de acţiuni privind funcţionarea apeductului" Soroca-Bălţi" si alimentarea cu apă a unor localităţi din ţară prin care o parte a raionul Râșcani face parte din proiectul PPP ”Aqua-Nord”.

Aceasta prevede următoarele activităţi:

1. Elaborarea documentaţiei de proiect privind construcţia ramificaţiilor de la apeductul „Soroca-Bălţi" spre localităţile Floresti, Drochia, Singerei, Râșcani si Telenesti;
2. Realizarea proiectului privind construcţia ramificaţiilor de la apeductul „Soroca-Bălţi" spre localităţile menţionate.

Administraţiile raioanelor menţionate mai sus au semnat un memorandum privind colaborarea in comun pentru dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă, utilizind ca sursă aducţiunea Soroca – Bălţi. Există deja cateva studii si documente elaborate pentru asigurarea cu apă a orasului Râșcani si a localităţilor din jurul orasului prin intermediul apeductului Soroca-Bălţi. Însă, acest proiect a fost stagnat şi se află în căutarea unui nou finanţator.

Activitatea serviciilor de alimentare cu apă şi canalizare la nivel naţional sunt reglementate de următoarele regulamente şi acte normative:

- Regulamentul – cadru privind folosirea sistemelor comunale de alimentare cu apă şi canalizare. Aprobat prin Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.656 din 27 mai 2002;
- Regulamentul – cadru privind exploatarea tehnică a sistemelor de alimentare cu apă şi canalizare. Ordin nr.6 din 24.01.2006 ADR.
- Metodica elaborării normativelor de consum tehnologic al apei la întreprinderile prestatoare de servicii alimentare cu apă şi canalizări a Republicii Moldova. Aprobate de MDT, C şi GC al RM cu ordinul nr. 163 din 27.10.1999;
- Regulament-Cadru privind recepţionarea apelor uzate , eliberarea condiţiilor tehnice şi autorizaţiilor de deversare a apelor uzate în sistemul de canalizare al localităţilor. Ordinul nr.40 din 18.02.2005 al Departamentului Construcţiilor şi Dezvoltării Teritoriului.
- Regulamentul securităţii tehnice la exploatarea gospodăriei apeduct şi canalizare. Aprobat de MGC şi L cu ordinul nr.69 din 11 martie 1990;
- Consiliul raional va prevedea în planurile sale de monitorizare îndeplinirea acestei strategii, adaptarea şi aprobarea prin decizia Consiliului Raional Râșcani, cât și aplicarea acestor prevederi în practică.

Republica Moldova este parte semnatară a mai multor convenţii şi parteneriate relevante pentru sectorul AAS: Acordul de Parteneriat şi Cooperare cu UE, Convenţia Espoo, Convenţia de la Helsinki, Protocolul Apa şi Sănătatea, Convenţia CIPFD, Protocolul referitor la Răspunderea Civilă, Convenţia Aarhus, acorduri bilaterale cu Ucraina şi România.

Cadrul instituţional. *Nivel național.* Cadrul instituțional în domeniul elaborării și promovării politicilor AAC la nivel național a suferit schimbări în urma reformei Guvernului Republicii Moldova desfășurate pe parcursul anului 2017. Astfel, acesta include următoarele organe centrale de specialitate ale administrației publice:

- Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM);
- Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSMPS);
- Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI);
- Ministerul Finanțelor (MF).

Domeniul de intervenţie al acestor instituţii ţine de elaborarea politicilor publice in domeniu si reglementarea activităţii in sector. Un număr de servicii de stat subordonate Ministerelor si

desconcentrate in raionul Râșcani monitorizează la nivel local aprovizionarea cu servicii de apă si canalizare a locuitorilor.

Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) este autoritatea publică centrală cu importante competențe de reglementare a serviciilor AAC. Printre competențele acesteia se numără următoarele:

- Licențierea operatorilor de servicii AAC;
- Elaborarea și aprobarea metodologiei de calcul al tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă, de canalizare şi de epurare a apelor uzate;
- Aprobarea tarifelor pentru serviciile publice de alimentare cu apă tehnologică, prestate centralizat la nivel de municipiu (oraș) şi raion, stabilite în conformitate cu metodologia de calcul al tarifelor;
- Elaborarea și aprobarea altor reglementări pentru serviciile AAC.

Nivel regional. La nivel regional, ADR Nord este principala instituție, alături de Consiliul Regional de Dezvoltare (CRD) Nord, care are responsabilitatea și autoritatea elaborării strategiei și implementării politicilor de dezvoltare regională, inclusiv în domeniul accesului la servicii AAC de calitate.
Comisia Regională Sectorială în domeniul AAC a fost creată în cadrul CRD Nord prin decizia acestuia din urmă nr. 3 din 29 iunie 2017.
CRS este o structură fără personalitate juridică, cu funcție consultativă pentru CRD, având drept scop abordarea multidimensională și elaborarea unor repere și recomandări pentru CRD în vederea asigurării unei dezvoltări durabile a sectorului respectiv, inclusiv utilizarea eficientă și atragerea de noi resurse financiare și umane în vederea asigurării unei dezvoltări durabile a sectorului, având la bază următoarele sarcini:

a) Analiza și distribuirea informațiilor și datelor referitoare la dinamica dezvoltării sectoriale a teritoriilor locale și regionale, precum și a inegalităților existente între acestea;
b) Elaborarea viziunii pentru documentele de politici în contextul amenajării teritoriilor și dezvoltării acestora;
c) Consolidarea unui forum în cadrul autorităților locale și regionale cu scopul de a examina și împărtăși experiențe care ajută la standardizarea metodelor de observare și analiză la nivel regional, precum și pentru ajustarea intervențiilor identificate în cadrul politicilor naționale la nivel regional;
d) Încurajarea acțiunilor de dezvoltare a inovațiilor și soluțiilor analitice prin identificarea necesităților de dezvoltare a capacităților actorilor regionali și, respectiv, prin identificarea resurselor pentru organizarea unor programe de studiu și de cercetare care ar contribui la dezvoltarea unor cadre conceptuale și instrumente eficiente in acest sens.

Nivel local. La nivel local, serviciile AAC sunt în competența administrației publice locale (APL) de nivelul I (primării) și APL de nivelul II (consilii raionale).
Consiliile raionale decid, în condițiile legii și în limitele competenței sale, organizarea serviciilor publice de interes raional și/sau regional și aprobă tarifele la serviciile cu plată prestate de acestea. Informația colectată în baza chestionarelor denotă faptul că consiliul raional dispune de 2 funcționari, la care domeniul AAC este inclus în domeniile sale de responsabilitate



Figura 1 Harta Amplasarii raionului Râșcani

1.3. Informații generale despre raionul Râșcani

Amplasarea geografică

Raionul Râșcani, face parte din cele 11 raioane şi mun. Bălţi ale Regiunii de Dezvoltare Nord. La Nord raionul se invecinează cu raionul Edineţ, la Est cu raionul Drochia si municipiul Bălţi, la Sud-Vest cu raionul Glodeni, la Vest - cu Romania.

În componența raionului Râșcani sunt 55 localități, dintre care 2 orașe, 26 comune și 27 sate, care la rîndul lor sunt împărţite în 28 UAT, cu centrul raional situat în or. Râșcani, astfel se denotă caracterul preponderent rural al raionului (nivelul de urbanizare fiind de doar 3,6%).

Toate cele 28 unităţi administrativ-teritoriale au statut juridic şi dispun de patrimoniu, au dreptul de a soluţiona şi a gestiona problemele de ordin local, în cadrul legii, în numele propriu şi în interesele populaţiei locale. Teritoriul raionului are o suprafaţă de 936,03 km2. Altitudinile reliefului variază intre 280m (Pociumbeni) si 115m (Corlăteni).

Situaţia demografică

Potrivit datelor oferite de primării, populaţia raionului constituie 61291 persoane (17.06.2018). Analizînd evoluţia populaţiei raionului pe durata ultimilor ani observăm o scădere continuă a numărului populaţiei raionului cu circa 500 persoane anual, iar prognozele demonstrează îmbătrînirea populaţiei în următorii ani. Factorii principali ai reducerii numărului propulaţiei atît în raion, cît şi în regiune și ţară sunt migraţia şi sporul natural negativ.

Conform tuturor scenariilor descrise în prognozele demografice oficiale, se prevede o ușoară scădere a populației până în anul 2020 – care reprezintă orizontul de referință al Programului Regional Sectorial (PRS). O scădere mult mai dramatică este prognozată în perioada următoare (2020-2050) (figura 2). Această tendință demografică negativă creează impedimente în realizarea unor servicii comunale eficiente şi durabile.

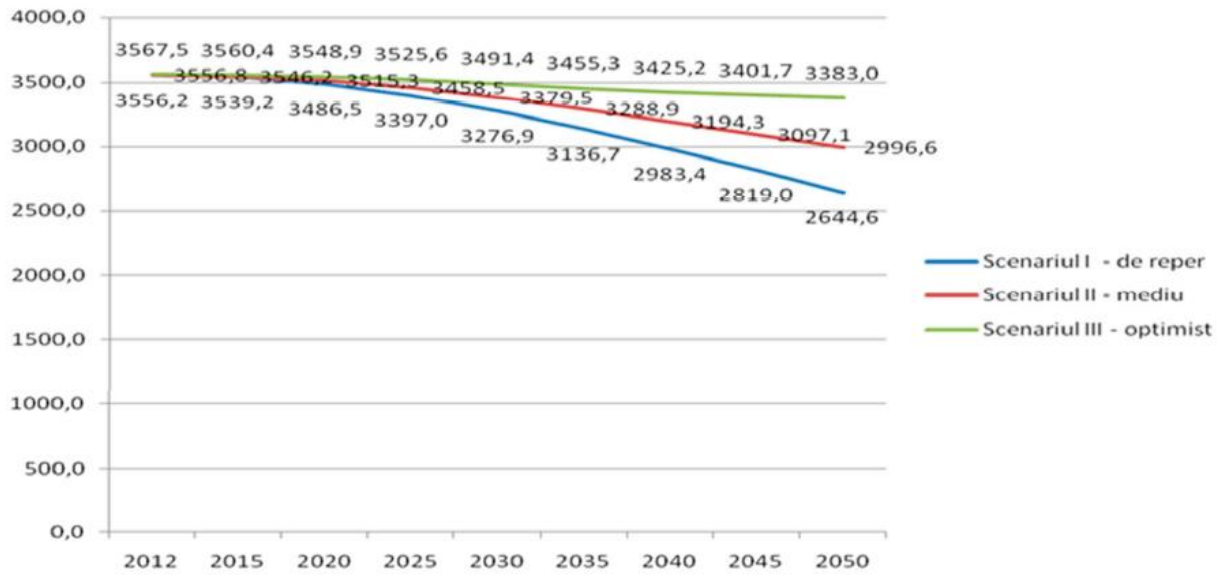


Figura 2 Prognoza demografică oficială pentru RM pentru perioada 2012-2050

Sursa: Biroul Naţional de Statistică, RM

Clima raionului este temperat - continentală, influenţată de masele de aer atlantice din Vest, mediteraniene Sud - Vest si continental - excesive din Nord - Est. Temperatura medie in luna ianuarie este de minus 8-10ºC, iar in luna iulie 20-25°C.

Cantitatea anuală de precipitaţii constituie circa 600 mm/m^2. Apele raionului fac parte din bazinul Mării Negre. Pe teritoriul raionului curg râurile Prut (râu de frontieră cu România), râulețele Răut, Ciuhur, Copăceanca, Racoveţ, Pamerniţa, Camencuţa. Nodul hidrotehnic „Costești-Stânca" (construcţie comună URSS și Romania) cu capacitate de 32 MGW, Suprafaţa bazinului acvatic, care deserveste staţia hidroelectrică e de 59km^2 și volumul de apă 1280 mln m^3.

Bazinul hidrografic.

Raionul mai dispune de terenuri acvatice cu suprafaţa totală de 4007 ha, inclusiv: iazuri – 3780 ha. Pe o suprafaţă de circa 4,5 mii ha se întind păduri. Resursele naturale de pe teritoriul raionului sunt reprezentate prin materialele de construcție: calcar, argila, nisip, prundiș care se află in apropierea satelor Druță, Corlăteni, Branişte, Şaptebani.

2. Analiza Diagnostic

2.1. Context național și regional

Actualizarea componentei de "Apă şi canalizare" din cadrul Strategiei de dezvoltare socio-economică (SDSE) a raionului Răşcani pentru perioada 2018 – 2025 este un document de politică publică locală, elaborat conform cerinţelor şi normelor de elaborare a documentelor de politici naţionale[1] şi locale[2], care are la bază documentele de programare locală, regională și națională, Îndrumarului Metodologic privind actualizarea componentei 'apă și canalizare' din cadrul strategiilor raionale de dezvoltare socio-economică elaborată de către Agenţia de Cooperare Internaţională a Germaniei (GIZ).

Scopul Strategiei de dezvoltare socio-economică (SDSE) a raionului Râșcani, componenta aprovizionarea cu apă și canalizare (AAC) este de a oferi o orientare clară pe domeniul dezvoltării sectorului de aprovizionare cu apă şi canalizare în scopul de asigurare a accesului populaţiei la servicii îmbunătăţite cantitativ şi calitativ.

Strategia a fost elaborată în corespundere cu următoarele priorități naționale:

- Reducerea morbidităţii provocate de calitatea apei;
- Creşterea nivelului de aprovizionare a populaţiei cu apă şi canalizare;
- Asigurarea aprovizionării cu apă timp de 24 ore din 24 ore;
- Creşterea nivelului de asigurare a populaţiei cu sisteme de canalizare îmbunătăţite;
- Stoparea deteriorării infrastructurii existente;
- Accesul îmbunătăţit al copiilor din şcoli şi grădiniţe la apă.

În cadrul procesului participativ de elaborare a strategiei au fost prioritizate și prioritățile raionale. Acestea sunt:

- Îmbunătăţirea dezvoltării economice;
- Sporirea numărului de persoane care beneficiază de servicii calitative de apă și canalizare;
- Îmbunătăţirea accesului la aprovizionarea cu apă şi canalizare pentru instituţiile publice.

Prezenta Strategie este corelată cu cele mai importante documente strategice naţionale, sectoriale și regionale, care la rîndul lor au fost dictate şi de vectorul politic de integrare europeană al ţării noastre, de cerinţele actuale de aliniere a legislaţiei naţionale la prevederile directivelor Uniunii Europene şi de asigurare a unei dezvoltări durabile a ţării:

- *Strategia de Alimentare cu Apă şi Sanitaţie a Republicii Moldova 2014 – 2028;*
- *Strategia Naţională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2016 – 2020;*
- *Strategia de Mediu a Republicii Moldova (2014-2023);*
- *Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) Nord 2016 – 2020;*
- *Programul regional sectorial (PRS) în domeniul alimentării cu apă şi canalizare (AAC) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN);*
- *Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru (2017-2022);*
  Raionul Râșcani face parte din Districtul Nistru, din categoria localităților de tip urban mici.

Totodată, s-a luat în consideraţie şi analizat:

- *Studiul de Fezabilitate pentru agregarea serviciilor de alimentare cu apă din Clusterul Prut, raionul Râșcani cu opțiuni de servicii de colectare și epurare a apelor reziduale.*

Strategia de Alimentare cu Apă şi Sanitaţie a Republicii Moldova 2014 – 2028, aprobată prin HG nr. 199 din 20 martie 2014, este principalul document de politici în domeniul AAC în Republica Moldova. Obiectivul general al Strategiei îl constituie asigurarea graduală a accesului la apă de calitate și canalizare adecvată pentru toate localitățile din Republica Moldova. În particular, în

[1] Hotărîre nr. 33 din 11.01.2007 cu privire la regulile de elaborare şi cerinţele unificate faţă de documentele de politici

[2] Ghidul practic de elaborare a strategiilor raionale de dezvoltare socio-economică (SDSE).

conformitate cu prevederile strategiei [aliniate la ODM ale Organizației Națiunilor Unite], minim 65% din populația Republicii Moldova urmează să fie asigurată cu servicii de alimentare cu apă până în anul 2020 și canalizare până în 2025. Pentru realizarea deziderateloг propuse, Strategia prevede un budget total de 705 milioane euro (echivalent a 11,329 milioane lei) în perioada 2014-2028, din care 194 milioane euro investite în primii cinci ani (2014-2018).

Totodată, Strategia a definit mai multe obiective strategice de reformare și modernizare a sectorului, care trebuie luate în considerație:

- *Descentralizarea completă a serviciilor publice de AAC*: APL de nivelul 1 sunt principalele entități responsabile de înființarea, organizarea și controlul funcționării serviciilor publice de AAC;
- Promovarea principiilor economiei de piață și atragerea capitalului privat în sector. În acest scop, urmează *reorganizarea întreprinderilor municipale în societăți comerciale*;
- *Promovarea oportunităților de regionalizare* în sector pentru reducerea costurilor și creșterea calității serviciilor prestate. În special, se va urmări (de perspectivă) crearea unor operatori regionali, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și canalizare pentru cel puțin 100 mii de locuitori, cu un prag de excludere a comunităților cu mai puțin de 5 mii de persoane în cazul canalizării și de 500 de persoane în cazul conectării la alimentarea cu apă potabilă. Scopul final al regionalizării îl reprezintă crearea a 3-5 companii regionale, care să furnizeze servicii de alimentare cu apă și canalizare pentru întreaga populație din Republica Moldova, cu excepția satelor mici.
- *Profesionalizarea serviciilor* de AAC, prin introducerea obligativității licențierii operatorilor din domeniu;
- Obligativitatea armonizării cadrului legal național cu prevederile acquis-ului comunitar [e.g. Directivele # 2000/60/CE - Cadru Apa, # 91/271/ - epurarea apelor uzate, # 98/83/CE – standardele de calitate a mediului în folosirea apelor]. De asemenea, revizuirea și armonizarea normelor și regulilor tehnice de construcție;
- *Prioritizarea investițiilor publice pentru apă și canalizare, în conformitate cu numărul de locuitori*. În acest sens, investițiile se prevăd să fie alocate în mod prioritar comunităților urbane mari, unde există rețele ce necesită a fi reabilitate și extinse, prin aceasta acoperind într-un termen relativ scurt un număr mai mare de locuitori care va avea acces la servicii de calitate.
- *”Depolitizarea” procesului de aprobare a tarifelor*, prin transferul competenței de reglementare tarifară de la APL la Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE).
- *Încurajarea implementării soluțiilor moderne și descentralizate de sanitație* (e.g. zone umede construite, toalete tip Ecosan, fose septice ecologice, etc.).

La nivel tehnic, Planul de Acțiuni prioritizează implementarea câtorva proiecte în Regiunea de Nord:

- Elaborarea studiului de fezabilitate pentru crearea unui parteneriat public-privat privind extinderea apeductului Soroca-Bălți spre raioanele Soroca, Drochia, Florești, Râșcani, Sângerei, Telenești şi municipiul Bălți, SF a fost initiat în anul 2012. Proiectul a fost stagnat în lipsa finanţatorului.
- Elaborarea documentației tehnice de execuție a proiectului de parteneriat public-privat pentru regiunile Nord şi Centru;
- Îmbunătățirea sistemelor de alimentare cu apă în or. Rișcani și r-nul Rișcani: s. Borosenii Noi, s. Aluniş, or. Costești, s. Hiliuți, s. Horodiște, com. Malinovscoe, s. Nihoreni, s. Pîrjota, s. Pociumbăuți, com. Pociumbeni, s. Singureni, s. Sturzeni, com Vasileuți;
- Construcția apeductului și rețelelor de apă în localitățile Păscăuți, Damașcani, Proscureni, Gălășeni, Mălăiești și Hiliuți din raionul Râșcani”

Strategia Naţională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2016 – 2020, a fost aprobată prin Legea nr. 239 din 13.10.2016 şi prevede activităţi şi măsuri cu impact regional, cu recomandări de bază precum că:

- Investițiile publice se vor orienta în precădere spre proiecte cu impact regional, nu local,
- Pe toate căile urmează să fie promovate principiile de regionalizare în organizarea prestării serviciilor de AAC.

Strategia de Mediu (2014-2023), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 301 din 24.04.2014, prevede ca obiectiv asigurarea accesului a circa 80% din populaţie la servicii centralizate de alimentare cu apă şi a circa 65 % la servicii de canalizare până în anul 2023. Asigurarea utilizării raţionale, protecţiei şi conservării resurselor naturale prin îmbunătățirea calității a cel puțin 50% din apele de suprafaţă şi implementarea sistemului de management al bazinelor hidrografice. De asemenea, Strategia prevede elaborarea programelor tehnice și investiționale pentru implementarea cerințelor privind epurarea apelor reziduale urbane, în conformitate cu prevederile Directivei 91/271/EEC a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor reziduale urbane (cu un buget de 2,8 mlrd lei, asigurat din surse publice și din partea donatorilor internaționali).

Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) pentru Regiunea de Dezvoltare Nord (RDN) reprezintă un document de politici pe termen mediu , fiind elaborată în baza prevederilor legislației în vigoare a Republicii Moldova și conform cadrului strategic în domeniul dezvoltării regionale. SDR Nord are rolul de a orienta dezvoltarea regiunii în perioada anilor 2016-2020. SDR Nord 2016-2020 a fost aprobată de către Consiliul Regional pentru Dezvoltare Nord (CRD Nord) prin decizia nr. 3 din 12.02.2016. Unul din obiectele specifice ale Strategiei este să asigure accesul la servicii și utilități publice calitative, cu măsura 1.2. *Optimizarea serviciilor publice în domeniul MDS și AAC.*

Programul regional sectorial (PRS) în domeniul alimentării cu apă şi canalizare (AAC) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN). Scopul elaborării Programului este de a stabili direcțiile pentru dezvoltarea viitoare a serviciilor de Alimentare cu Apă și de Canalizare (AAC) în comunitățile din Regiunea de Dezvoltare Nord (RDN), în contextul dezvoltării regionale, așa cum sunt definite de către Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC) în Republica Moldova. Programul Regional Sectorial AAC este un instrument operațional pentru planificarea regională cu principalele obiective: Sporirea capacității Autorităților Publice Locale (APL) în dezvoltarea de proiecte regionale durabile; Crearea tuturor condițiilor necesare pentru elaborarea unui portofoliu de proiecte în sectorul AAC în cele trei regiuni țintă de dezvoltare (Nord, Centru și Sud), care incorporează toate necesitățile de dezvoltare ale sectorului în conformitate cu cadrul relevant, strategic și în vigoare, legal și de politici.
Republica Moldova s-a angajat să se conformeze cu cerințele Comisiei Economice a Națiunilor Unite pentru Europa (CENUE), cu Protocolul privind Apa și Sănătatea al Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) și cu Convenția CENUE din 1992 privind Protejarea și Utilizarea Cursurilor de Apă și a Lacurilor Internaționale. Țintele stabilite prin Protocol sunt o continuare logică, dar într-un fel ambițioasă, a țintelor ODM până în anul 2020. Printre altele, relevanță au următorii indicatori:

- Asigurarea accesului populației la surse de apă îmbunătățite:
  Către anul 2020: pentru 80% din populația totală și 45% populația rurală.
- Asigurarea accesului populației la sisteme de canalizare îmbunătățite:
  Către anul 2020: aproximativ 90% din populația urbană și 70% populația rurală.

Dezvoltarea sectorului AAC din raion trebuie planificată luând în considerație **Planul de gestionare a districtului bazinului hidrografic Nistru**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 814 din 17.10.2017. Planul oferă o descriere generală a districtului bazinului hidrografic Nistru, şi încurajează participarea publicului la gestionarea durabilă a resurselor de apă. Planul prevede următoarele obiective generale:

- Prevenirea deteriorării stării apelor de suprafaţă şi subterane până în 2022;
- Protecția și îmbunătățirea stării corpurilor de apă de suprafață, inclusiv a celor care fac obiectul desemnării corpurilor de apă puternic modificate și artificiale, precum și a corpurilor de apă subterană în vederea atingerii „stării bune” până în 2030;
- Reducerea progresivă a poluării corpurilor de apă de suprafață și a celor subterane din surse punctiforme și difuze.

Planul de măsuri pentru implementarea Planului de gestionare a districtului bazinului hidrologic Nistru pentru perioada 2017-2022 prevede reducerea poluării din surse punctiforme cu 25% până în anul 2022.

Studiul de Fezabilitate pentru agregarea serviciilor de alimentare cu apă din Clusterul Prut, **raionul Râșcani cu opțiuni de servicii de colectare și epurare a apelor reziduale** constituie o măsură importantă în vederea implementării inițiativelor de aprovizionare cu apă și servicii de canalizare pentru localităţile ce au fost distribuite în clusterul Prut. Obiectivul studiului este de a oferi populației clusterului Prut al raionului Râșcani apă potabilă de calitate printr-un sistem agregat de alimentare cu apă

Componenta AAC din cadrul acestei strategii este elaborată pentru perioada 2018 – 2025 si depășeste termenii generali ai SDSE. Stabilirea direcţiilor de dezvoltare a sectorului AAC s-a bazat pe prevederile generale ale SDSE a raionului Râșcani.
Strategia este orientată spre asigurarea unei dezvoltări durabile, fondată pe un echilibru între dezvoltarea economică, echitatea socială, utilizarea eficientă și protejarea mediului înconjurator. Acest document va fi ulterior incorporat în SDSE a raionul Râşcani actualizată.

2.2. Acoperirea cu servicii (i. Alimentarea cu apă, ii. Canalizare)

Reţeaua hidrografică a raionului Rîşcani este determinată de bazinele hidrografice ale rîului Prut şi a rîului Răut, care face parte din bazinul hidrografic al rîului Nistru, fiind şi cel mai mare afluient. Alimentarea cu apă a localităţilor din raionul Rîşcani se face din surse de apă subterane de adîncime, din fîntîni de mină şi din izvoare. Apele subterane de adîncime din teritoriul raionului Rîşcani se repartizează în 2 bazine acvifere:

1. Sectorul nr.1: Bazinul Dunării - r.Prut de la frontieră cu Ucraina pînă la or. Ungheni, cu o suprafaţă de repartiţie de 4475km2;
2. Sectorul nr.8: r.Răut, izvor – or.Floreşti, cu o suprafaţă de repartiţie de 3225km2.

În majoritatea zonelor rurale din Republica Moldova, în general, precum și în raionul Rișcani, în special, apa subterană de adâncime mică este folosită ca sursă de apă. Pentru apa freatică de adâncime mică, problema majoră constă în concentrația de nitrați și contaminarea cu substanțe microbiologice, care este cel mai mult probabil cauzată de infiltrarea apelor uzate neepurate din latrine, precum și ca rezultat al creșterii numărului de vite.

Pentru majoritatea populației rurale sursa de alimentare cu apă sunt fîntînile de mină şi izvoarele.

Orașul Râșcani dispune de o rețea centralizată de aprovizionare cu apă, cu lungimea de 43,5 km, rata de conectare a populației constituie 34%. Sursa de apă în sistemul de alimentare cu apă este formată din 17 fântâni arteziene. Restul populației se alimentează din 300 fântâni publice.

Conform analizei efectuate în cadrul procesului de elaborare a capitolului de AAC, s-a identificat faptul că la moment, 59,06% din populaţia raionului au acces la sisteme centralizate de aprovizionare cu apă (mediul urban – 59,7%, mediul rural – 58,8%). Pondere ce se clasifică superior mediei pe ţară de 54%, şi mediei pe Regiunea Nord de 34%.

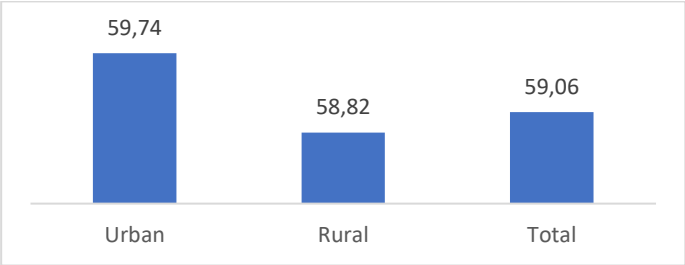


Figura 3 Acoperirea cu servicii de aprovizionare cu apă în raionul Râșcani

Sursa: APL I, din raionul Râșcani

Comparativ cu situaţia actuală privind acoperirea cu servicii de AA pe Regiunea de Dezvoltare Nord, raionul Râșcani deţine cea mai înaltă **pondere a populației cu acces la apă potabilă *din Regiunea Nord***. Astfel, raionul Râșcani *este unicul raion din RDN ce se apropie de ținta de dezvoltare a mileniului a Republicii Moldova, care constituie 65% din populație cu acces la apă sigură până în*

anul 2025 (Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018).

38 de localităţi (69%) dispun de sistem centralizat cu apă şi 17 localităţi nu, unde locuiesc 8654 locuitori.

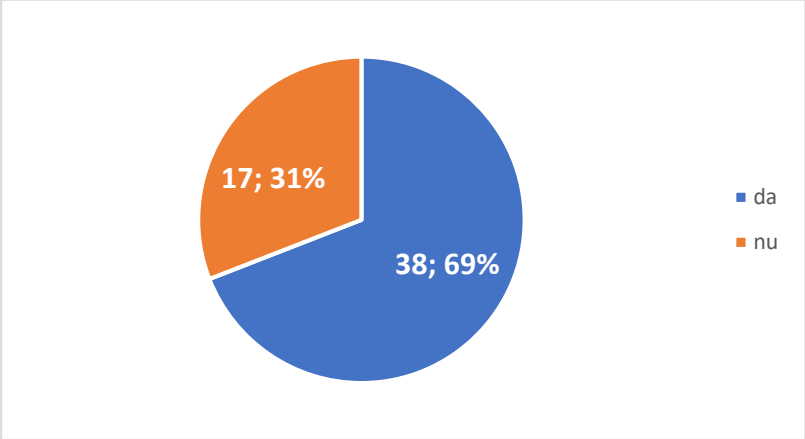


Figura 4 Numărul localităţilor ce dispun de sistem centralizat de alimentare cu apă, anul 2018

Sursa: *Sursa: APL I, din raionul Râșcani*

Tabelul 1 Localităţi ce nu dispun de sisteme centralizate de apă, iunie 2018

#	**Localitate**	**Populaţie, nr.**	**Iniţiative de proiecte AA**
1	Branişte	1366	-
2	Grinăuţi	1079	Dispun de Proiect de aprovizionare cu apă
3	Ciobanovca	40	
4	Slobozia-Recea	160	-
5	Bulhac	258	Dispun de Proiect de aprovizionare cu apă
6	Şumna	106	
7	Cepăria	258	
8	Răcăria	1425	-
9	Păscăuţi	950	Proiect de extindere a sistemului de centralizare cu apă
10	Dămăşcani	361	
11	Proscureni	172	
12	Dumeni	216	Există proiect tehnic
13	Druţa	446	-
14	Mihăilenii Noi	251	-
15	Ştiubeieni	445	-
16	Moşeni	692	-
17	Ciubara	429	-
18	Armanca	0	-

Sursa: APL I din raionul Râşcani

În localitatea Branişte serviciul nu este gestionat conform reglementărilor în domeniu, apa este aprovizionată din izvoare, iar contorizarea consumatorilor nu are loc.

În raionul Râșcani, peste 40% din primăriile raionului au o populație de sub 1,500 locuitori (19% din populație) şi doar două primării au o populație de peste 5,000 locuitori, unde sunt concentrate circa 29% din populația raionului. Această situație de fragmentare teritorială excesivă crează impendimente în dezvoltarea, întreținerea și gestiunea sistemelor de alimentare centralizată cu apă și canalizare.

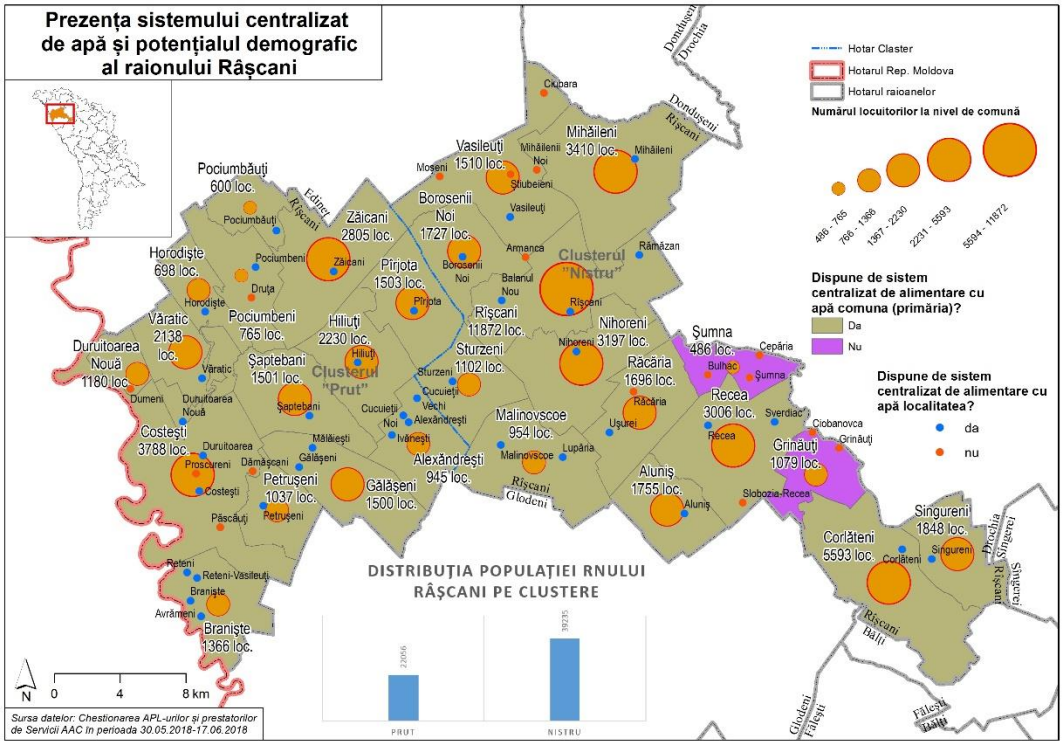


Figura 5 Prezenţa sistemului centralizat de apă pe primării, raionul Râşcani

Sursa: APL I din raionul Râşcani

La capitolul **ponderea populației ce beneficiază de servicii de colectare și tratare a apelor uzate *la nivel de raion***, situația este mult mai modestă, de doar 5,96% (mediul urban – 23,15%, iar mediul rural – 0,07%), poziționând raionul pe o scară mult inferioară comparativ mediei pe ţară de 30%, şi mediei pe Regiunea de Dezvoltare Nord de 16%.

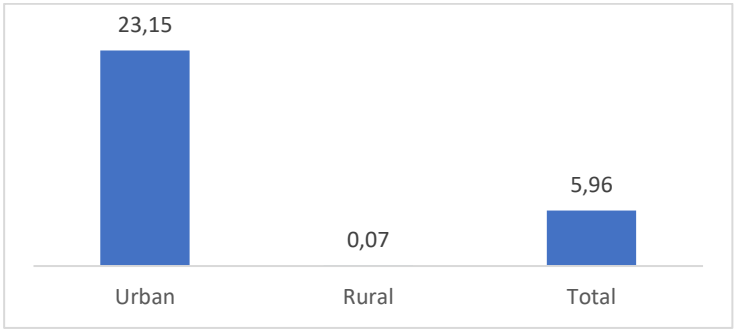


Figura 6 Acoperirea populaţiei raionului Râşcani cu sisteme de canalizare

Sursa: APL I din raionul Râşcani

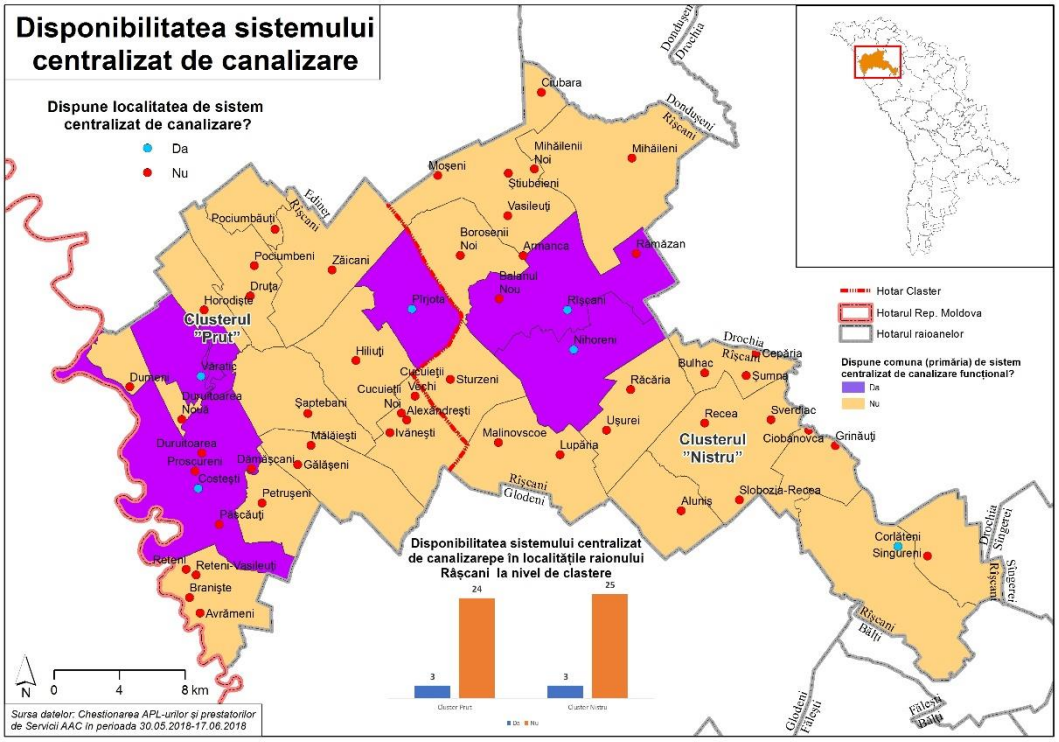


Figura 7 Disponiblitatea sistemului centralizat de canalizare

Din numărul total de 55 localităţi, doar 8 dispun de sistem de canalizare centralizat, inclusiv 2 din ele au sistemele de canalizare în proces de construcţie.

Tabelul 2 Localităţi ce dispun de iniţiative de proiecte de canalizare, iunie 2018

#	Localitate	Populaţie, nr.	Iniţiative de proiecte de canalizare
6	Duruitoarea Nouă	1180	Există Proiect tehnic
7	Gălăşeni	1500	Există proiect de constructie a sistemelor de canalizare
9	Hiliuţi	2230	Există proiect de constructie a sistemelor de canalizare
13	Petruşeni	1037	Există proiect tehnic de constructie a sistemelor de canalizare
19	Singureni	1848	Există proiect de constructie a sistemelor de canalizare
21	Şaptebani	1501	Există proiect de constructie a sistemelor de canalizare

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Volumul de apă total produs în medie pe zi este de 52675,44 m3, iar pe an este de 19235,66 mii m^3. Ponderea medie a facturilor achitate – 82,5%, ceea ce permite o presupunere a faptului că populaţia suportă cu dificultate acoperirea serviciilor de aprovizionare cu apă.

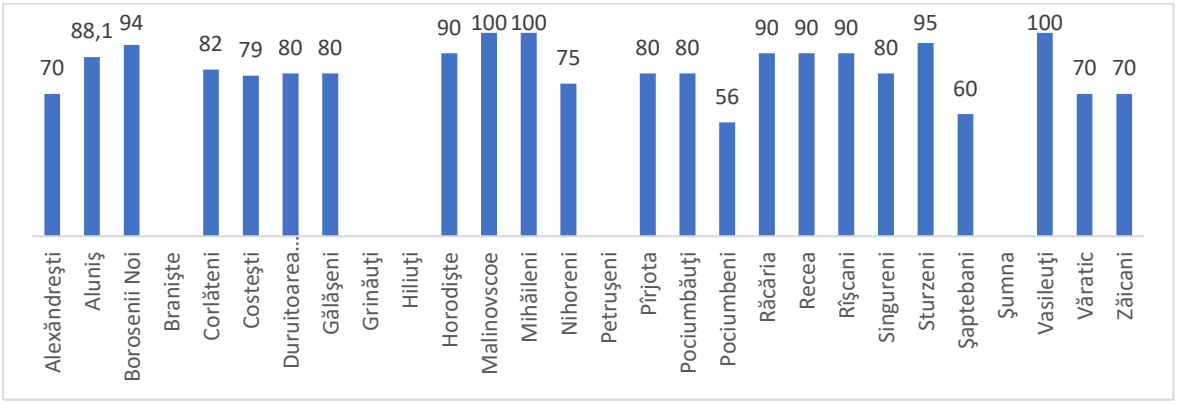


Figura 8 Ponderea medie a facturilor achitate în localităţile ce dispun de apeduct (%)

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Volumul pierderilor din totalul de apă înregistrate în mediu pe zi este de 4,53%. Unele din motivele principale sunt invechirea reţelelor de distribuţie a apei, managementul defectuos al procesului de prestare a serviciului, numărul de avarii înregistrate. (in ultimele 12 luni: 222 avarii pe aprovizionare cu apă si 42 de avarii in sistemul de canalizare).

Cele mai mari volume de pierderi sunt înregistrate în primăriile Pociumbăuţi, Pociumbeni, Horodişte, Galaşeni.

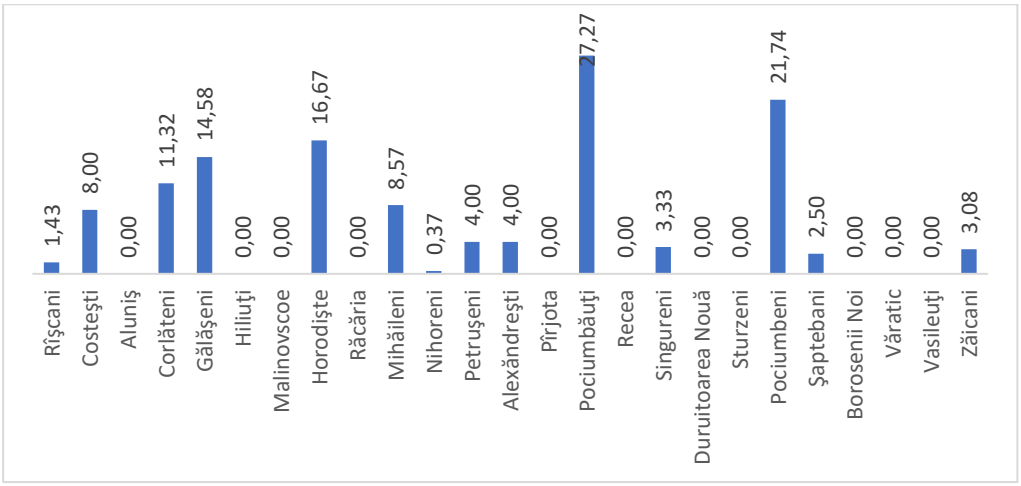


Figura 9 Volumul pierderilor înregistrate în mediu pe zi din totalul de apă (%)

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Cel mai mare consum de apă masurat în m3/an il are gospodăriile casnice cu un total de 428179 m3/an, urmat de instituţiile bugetare cu 45929,1 m3/an şi agenţii economici cu 38755,4 m3/an.

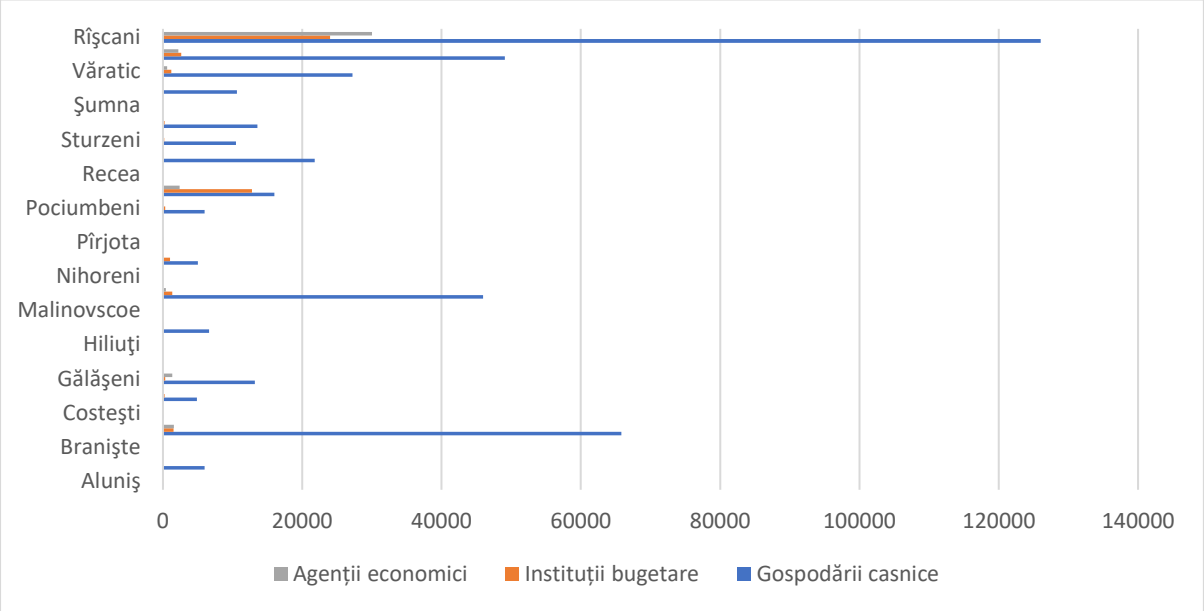


Figura 10 Structura consumului de apă, m3/an

Sursa: APL I din raionul Râşcani

2.3. Situația curentă privind aprovizionarea cu apă și servicii de canalizare a raionului

2.3.1. Infrastructura de aprovizionare cu apă și servicii de canalizare

Infrastructura rețelelor de alimentare cu apă şi canalizare, în baza analizei informației din chestionare, a fost apreciată ca insuficientă pentru atingerea obiectivelor stabilite în Regiunea de Dezvoltare Nord.

Aprovizionare cu apă

Raionul dispune de sisteme de alimentare cu apă de 497,77 km, 23,8% din ele necesită a fi schimbate/reparate.

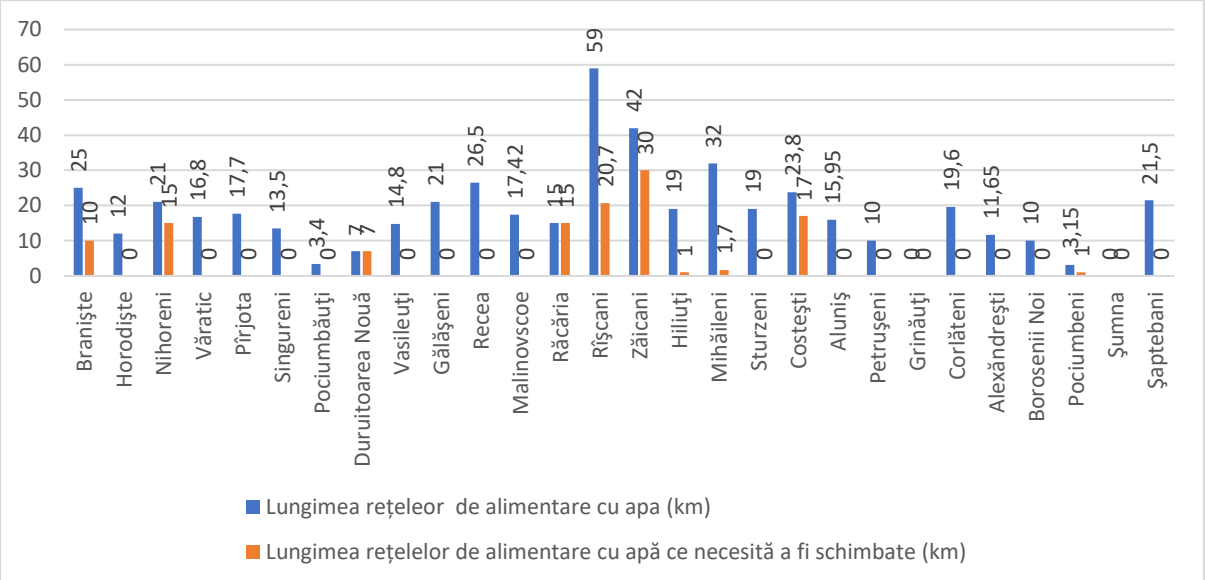


Figura 11 Lungimea rețelelor de alimentare cu apa din raionul Râșcani și porțiunile ce necesită reabilitare (km)

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Printre primăriile referente cu necesităţi de schimbare/reabilitare a reţelelor de canalizare sunt: Râşcani, Costeşti, Hiliuţi, Răcăria, Mihăileni, Nihoreni, Duruitoarea Nouă, Zăicani, Branişte, Pociumbeni.

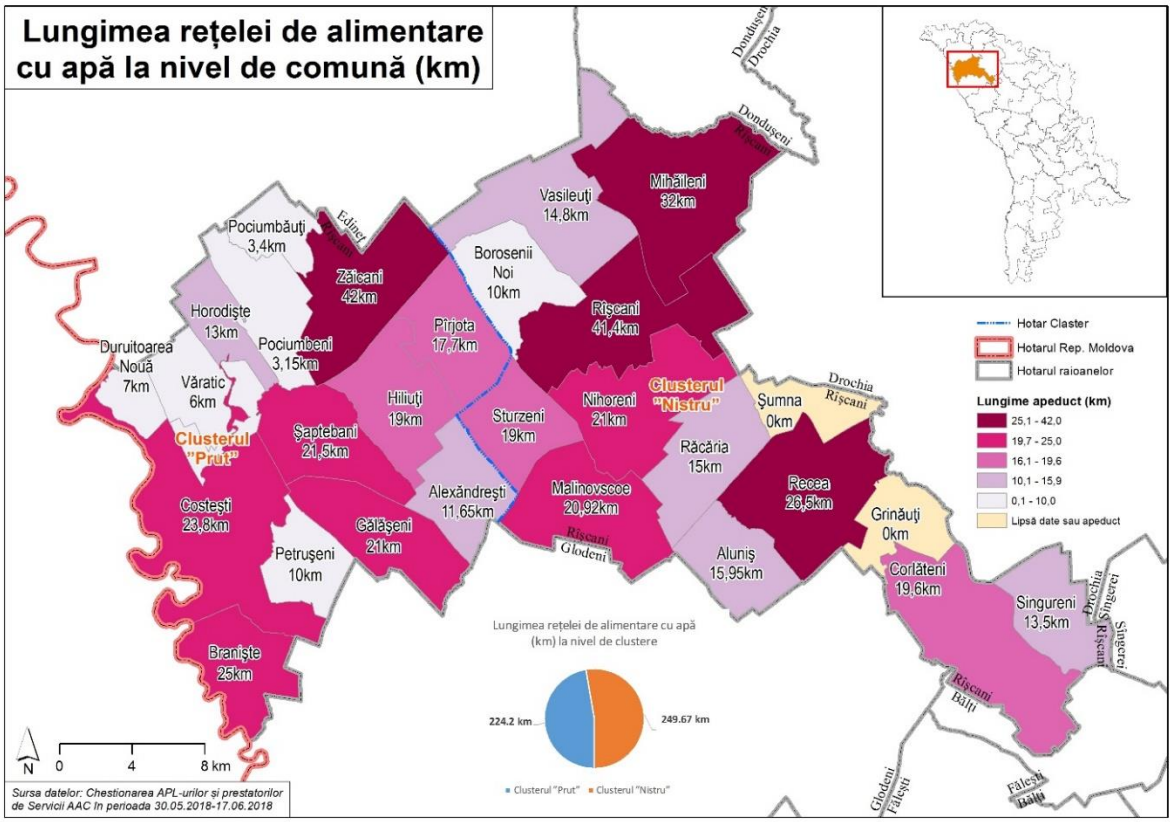


Figura 12 Lungimea reţelei de alimentare cu apă la nivel de comună.

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Sistemul de aprovizionare cu apă potabilă a oraşului Râşcani se bazează pe captaje de adâncime (fântâni arteziene) amplasate în diferite părţi ale oraşului. Pentru asigurarea apei potabile, în mod normal sunt folosite 7 sonde cu o capacitate totală de 1.400 m3/zi.
În localităţile rurale în calitate de rezervoare de apă predomină turnuri de tip Rojnovschii care sunt relativ in stare bună în majoritate.

Numărul staţiilor de pompare în raion este 12, instalate sunt 13 pompe şi toate sunt funcţionale.

Tabelul 3 Staţii de pompare în raion, 2017

Primării	Nr staţiilor de pompare	Câte pompe sunt instalate	Câte pompe funcţionează
S. Corlăteni	1	3	3
Com. Gălăşeni	1	1	1
S. Horodişte	1	1	1
Com. Vasileuţi	4	4	4
S. Sturzeni	2	2	2
Pr. or. Costeşti	1	-	-
Pr. or. Râşcani	2	2	2

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Sistem de canalizare

Raionul dispune de sisteme de evacuare a apelor uzate de 32,5 km, din care 63,6% necesită a fi reabilitate.

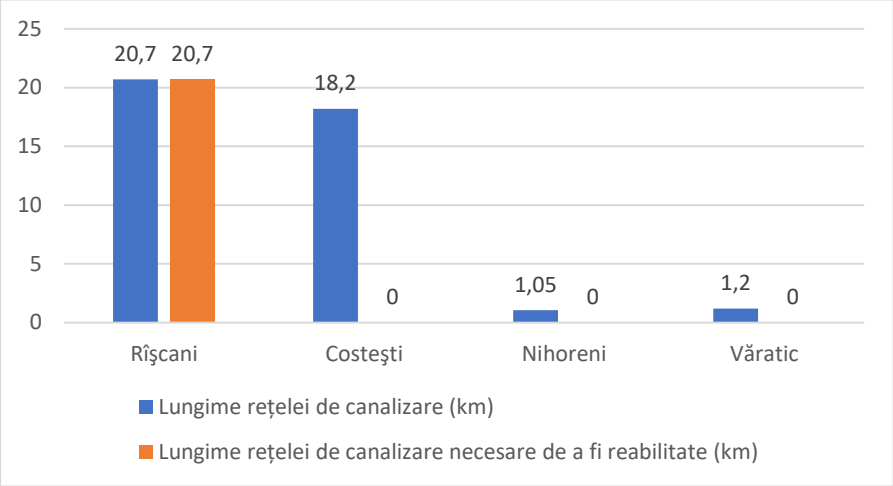


Figura 13 Lungimea rețelei de canalizare din raionul Râşcani şi porţiunile ce necesită a fi reabilitate, km

Sursa: APL I din raionul Râşcani

În total, reţeaua de canalizare a or. Râșcani are circa 20,7 km. Aceasta constă din două staţii de pompare a apelor uzate (SPAU) dintre care una pompează din centrul oraşului la SE. În oraşul Râșcani este concentrată cea mai mare parte din lungimea reţelelor de canalizare ce necesită a fi schimbate. Sistemul de canalizare a fost construit în anii 1960-1970 şi nu a fost renovat niciodată. Reţeaua este făcută din tuburi de ceramică, de beton armat şi fontă şi se consideră că se află într-o situaţie nesatisfăcătoare.

În prezent, există 2600 de branşamente la reţeaua de canalizare, ceea ce înseamnă că doar circa 5720 de locuitori (48,1%) din cei 11872 sunt conectaţi. Reţeaua de canalizare a fost construită în 1964, are capacitate proiectată de 2.400m^3/zi şi foloseşte un proces de tratare convenţional cu nămol activ. În prezent, staţia este partial funcţionala şi epurarea constă în stabilizarea în iazuri de decantare înainte de deversarea în râu.

Calitatea apelor uzate este monitorizată zilnic de întreprinderea Apă-Canal Râșcani. Totuşi, în prezent SE este într-o stare atât de critică încât asigurarea tratării volumului curent de ape uzate nu este posibilă fără investiţii atât în rețelele noi de canalizare, cât şi într-o nouă staţie de epurare.

La nivel de raion există 6 staţii de epurare (s. Alunis, or. Râşcani, s. Văratic, s. Corlăteni, or. Costeşti, s. Nihoreni), dintre care 2 sunt nefuncţionale (Corlăteni şi Nihoreni).

- SEAU din or. Râșcani – construită în anul 1978 cu capacitatea de 600 m3/zi (utilizată la capacitate maximă), volumul apelor epurate în anul 2017 a fost de 940,0 mii pe an. Tehnologia de tratare a apelor uzate este chimică şi biologică.
- SEAU Corlăteni (la gradiniţa de copii şi gimnaziu) - construită în anul 2010 cu capacitatea de 20 m3/zi (utilizată la capacitate maximă), volumul apelor epurate în anul 2017 a fost de 1000 m3 pe an.
- SEAU Văratic - construită în anul 2007 cu capacitatea de 15 m3/. Tipul tehnologiei de tratare este biologică.
- SEAU - construită în anul 2015. Tipul tehnologiei de tratare este biologică.

2.3.2. Accesibilitatea serviciilor de apa și canalizare

Aglomeraţiile de localităţi trebuie să fie destul de mari pentru a putea suporta cheltuielile de acoperire cu servicii de apa şi canalizare. In conformitate cu standardele europene un nivel

suportabil al costurilor se obţine incepind cu aglomeraţii de cel puţin 500 persoane pentru aprovizionare cu apă şi 2000 persoane privind organizarea serviciului de canalizare. În raionul Râșcani, peste 40% din primăriile raionului au o populație de sub 1,500 locuitori (19% din populație) şi doar două primării au o populație de peste 5,000 locuitori, unde sunt concentrate circa 29% din populația raionului. Această situație de fragmentare teritorială excesivă crează impendimente în dezvoltarea, întreținerea și gestiunea sistemelor de alimentare centralizată cu apă și canalizare.

Tariful mediu al serviciilor de aprovizionare cu apă este de 11, 5 lei pentru gospodariile casnice si 15,7 lei pentru consumatorii non-casnici, iar al serviciilor de canalizare de 9,8 lei pentru gospodariile casnice si 23,3 lei pentru consumatorii non-casnici.

Nivelul de acoperire a cheltuielilor asociate serviciilor de AA de catre tariful actual este in proportie de 81,9% În 7 din primării, iar în altele 21 primării este acoperit în totalitate, conform raspunsurilor indicate de catre APL intervievate prin intermediul chestionarelor.

2.3.3. Calitatea serviciilor (i. Alimentarea cu apă, ii. Canalizare)

Populația raionului Râșcani are acces la sursele de apă de suprafață și apele subterane. Principala sursă de apă de suprafață este rîul Prut și Nistru. La moment, au loc lucrări de proiectare a unui apeduct, în localitățile Păscăuți, Damașcani, Proscureni, Gălășeni, Mălăiești și Hiliuți, sursa de apa-r. Prut, menirea căruia este aprovizionarea unei părți a locuitorilor raionului (Cluster Prut) cu apă potabilă din sursa de suprafață rîul Prut. Alimentarea cu apă a localităților din raionul Râșcani se face din surse de apă subterane de adâncime, din fântâni de mină şi din izvoare. Explorarea rezervelor de apă subterane pe raion nu este uniformă.

Din informația analizelor preliminare a acestor surse de apă pe raionul Râșcani, calitatea apei se caracterizează prin depășirea concentrației de bor (B), amoniu (NH+4) si fluor (F). Astfel în 20% din sonde apa nu corespunde normelor sanitare la componenta bor și la 33% la componenta fluor. Conform HG nr.934 din 15.08.2007 cu privire la instituirea Sistemului informaţional automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile şi băuturilor nealcoolice îmbuteliate”), calitatea apei din raion nu corespunde pentru următorii indicatori: amoniac și fluor - depășire concentratia maxima admisibila. Deşi, conform informaţiilor prezentate în chestionare se indică faptul că 20 localități din raion au relatat că apa livrată consumatorilor corespunde cerințelor standartului apa potabilă, 3 au indicat că apa nu corespunde standartului, 5 nu au răspuns la această întrebare.

Apa către consumatori se livrează 24/24 ore în toate localitățile unde se prestează servicii centralizate cu excepția primăriilor s. Alexandrești, Branișteˌ Grinăuţi şi Şumna care nu au indicat intervalul de timp în urma chestionării.

Apa potabilă livrată consumatorilor raionului Râșcani, în localitățile unde se prestează servicii de AA, nu se folosesc tehnologii de tratare pentru a diminua parametrii chimici care depășesc normativele pentru apă potabilă. În localitățile care dispun de stații de epurare a apelor reziduale situația cu calitatea serviciilor de epurare – în majoritatea cazurilor apele emise în emisar nu corespund cerințelor legislației.
În or. Râșcani stația de epurare este construită cu componenta tehnologică mecanică și biologică. Din cauza uzurii excesive și a volumelor mici de ape care intră în stație, apă la ieșire din stație depășește indicele de indicatori stabiliți prin HG nr.950 din 25.11.2013. Stația de epurare a apelor uzate este amplasată spre de sud-est de la centrul orașului. Pe an se epurează ape reziduale la stația din orașul Rîşcani în jur de 2.400 m³.

Per ansamblu, cca 94% din locuitorii raionului Râșcani nu sunt conectați la rețelele de canalizare centralizate și folosesc sisteme locale de canalizare cu infiltrarea apelor uzate în sol. Aceasta reprezintă o sursă considerabilă de poluare a apelor freatice din zonă.

2.3.4. Eficiența operațională

Forma organizatorico-juridică de operare a sistemului AAC în 20 localități este Întreprindere Municipală, în una din localitați avem Asociație a Consumatorilor de Apă, în 5 localități sistemul AAC este gestionat direct de către Primărie. Două localități nu dispun de operator AAC.

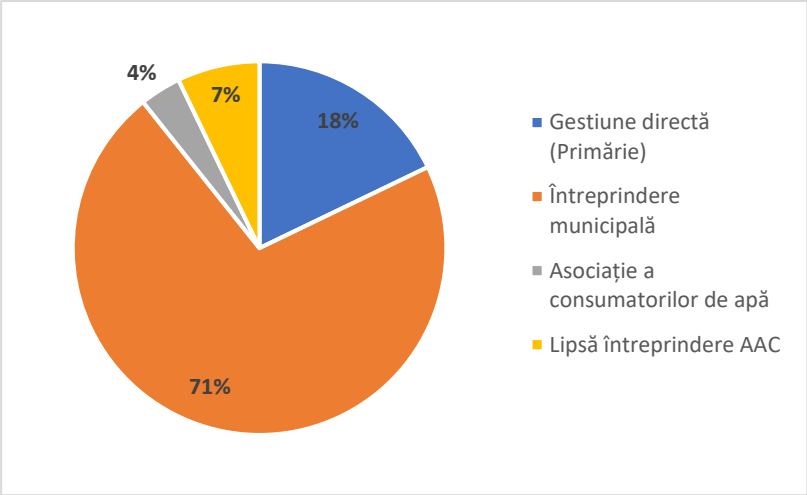


Figura 14 Forma organizatorico-juridică de operare a sistemului AAC

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Din numărul total de operatori intervievați, doar 3 doresc să-şi schimbe forma organizatoric-juridică, în timp ce 23 nu doresc acest lucru.

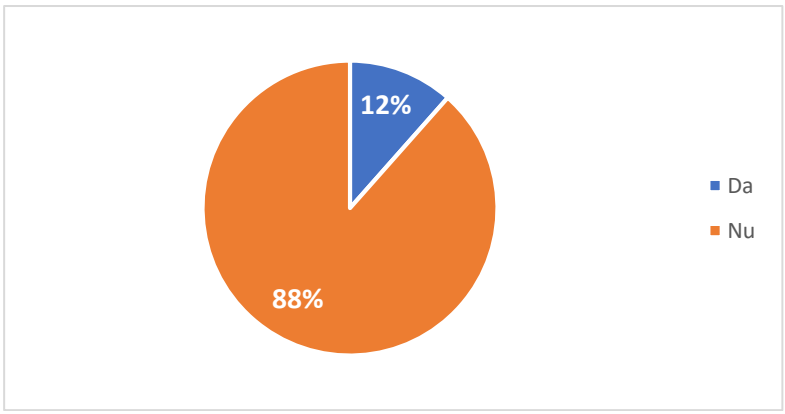


Figura 15 Intenționări de a schimba forma organizatorico-juridică de operare a sistemului AAC

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Din cei 26 de operatori (20 întreprinderi municipale și o asociație a consumatorilor de apă) care activează pe teritoriul raionului Râșcani nici unul nu activează în baza cerințelor a cadrului legal existent. Nici un operator la moment nu are tarifele la serviciile prestate să fie calculate și aprobate în baza metodologiei de calcul elaborată de ANRE. Nici un operator nu are încheiat contract de delegare a gestiunii serviciilor apă și canalizare aprobat de către consiliile locale. 12 operatori din localitățile raionului Râșcani au declarat că dețin licența de a presta servicii apă și canalizare, 10 nu dețin, 2 nu cunosc, 4 nu au răspuns la întrebare.

Conform datelor indicate în răspunsurile chestionarelor, 18 primării din raionul Râșcani au 100% contorizate gospodăriile conectate la rețeaua de apă. În 6 primării gradul de contorizare este peste 90%, în com. Zăicani avem 10,8% contorizate din numărul de gospodării conectate la rețea. Com. Branişte nu a furnizat informații referitor la gradul de contorizare deoarece se alimentează printr-o reţea conectată direct din izvoare. Primăriile Șumna și Grinăuți nu dispun de sistem centralizat de aprovizionare cu apă.

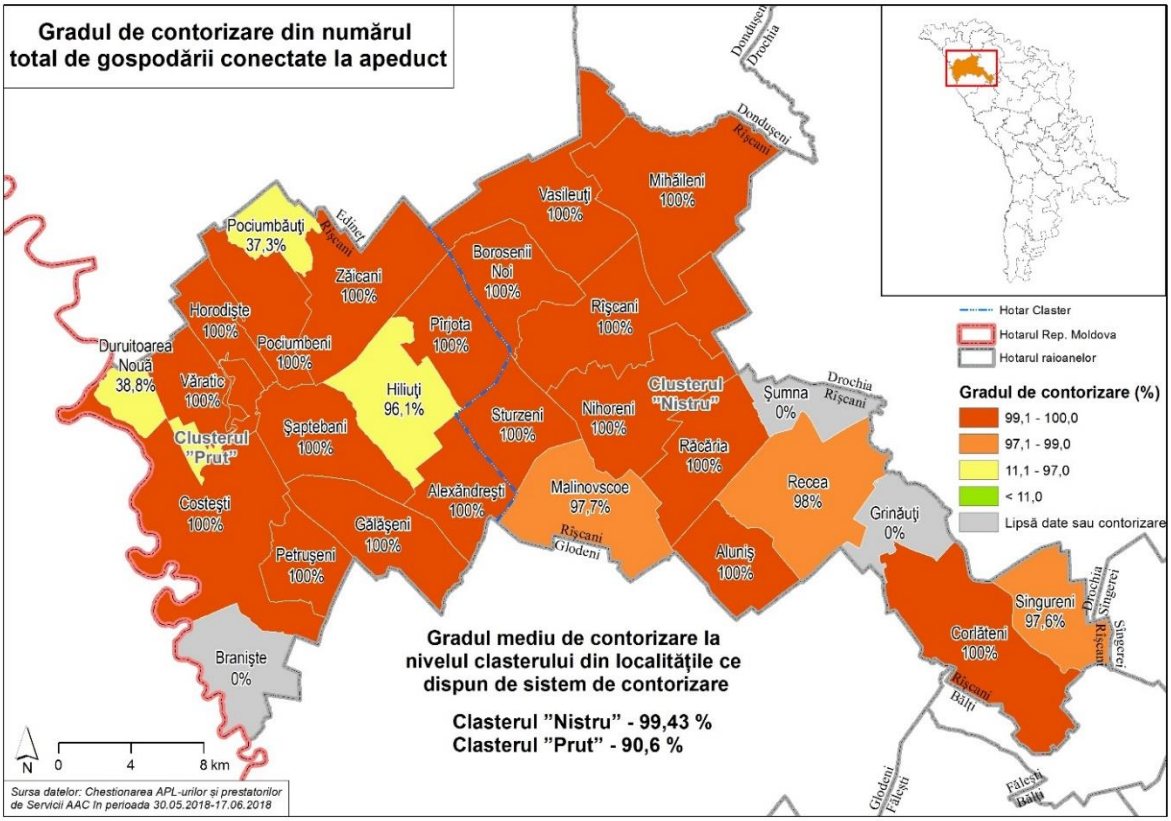


Figura 16 Gradul de contorizare din numărul total de gospodării conectate la apeduct

Sursa: APL I din raionul Râșcani

Dotarea întreprinderilor cu tehnică specială este foarte slabă. Din numărul de întreprinderi existent ce prestează servicii apă și canalizare doar întreprinderea din or. Rișcani ar putea să se dezvolte într-un operator regional în timpul cel mai scurt. Problemele întreprinderilor sunt legate în primul rînd de capacitatea mică a pieței de servicii apă și canalizare. De aici vin și celelalte probleme legate de personal, capacitatea de plată a întreprinderii față de personal, tarife, achitarea serviciilor, capacitatea de prestări servicii calitative, dotarea întreprinderilor cu tehnică specială și instrumente speciale. Unica soluție de a face un salt calitativ în calitate serviciilor prestate și în lărgirea cu servicii a localităților din raion este regionalizarea serviciilor apă și canalizare. Proiectele de execuție a lucrărilor de construcție, extindere a rețelelor de apeduct existente până acum se rezolvau de fiecare primărie în parte.

În tabelul 4 sunt indicate veniturile totale pe republică în vederea efectuării unui calcul în eventualitatea schimbării tarifelor şi cum populaţia ar suport această modificare. Pentru analiza curentă, a fost utilizat venitul mediu disponibil al gospodăriei casnice la nivel naţional, în baza doar a datelor statistice.

Tabelul 4 Dinamica veniturilor disponibile totale pe republică, 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Venituri disponibile totale (medii lunare pe o persoană, lei)	1 651,1	1 854,0	2 027,8	2 134,5

Sursa: Biroul Național de Statistică, Statistica.md

În conformitate cu Biroul Național de Statistică, venitul mediu disponibil al gospodăriei casnice pe cap de locuitor în Moldova pentru anul 2017 a fost de 2134,5 lei/persoană/lună. Factura medie pentru apă și canalizare, luînd în considerare media de consum de 60 litri pe zi pe cap de locuitor, poate fi estimată după cum urmează:

- 0,060 m^3/d x 30 zile x 11,5 MDL/m^3 = 20,7 MDL.

Comparat cu venitul disponibil mediu al unei persoane de 2134,5 MDL, coeficientul de suportabilitate este de 0,97%, ceea ce presupune, că populația poate suporta o creștere ușoară a tarifului, ca urmare a noilor investiții propuse în infrastructură.

2.3.5. Operatorul Urban / raional

Nivelul de servicii prestate este insuficient (iar pe alocuri lipsește) în localitățile mici din zonele rurale. Sectorul este fragmentat în mai mulți prestatori ineficienți de scară mică. Majoritatea operatorilor nu sunt sustenabili din punct de vedere financiar. Cheltuielile capitale se bazează, aproape exclusiv, pe granturile de dezvoltare, însă nivelul acestora este prea mic pentru a stopa deteriorarea infrastructurii. Opțiunile pentru diversificarea şi extinderea finanțării capitale sunt limitate, în special în afara celor câtorva operatori mai mari.

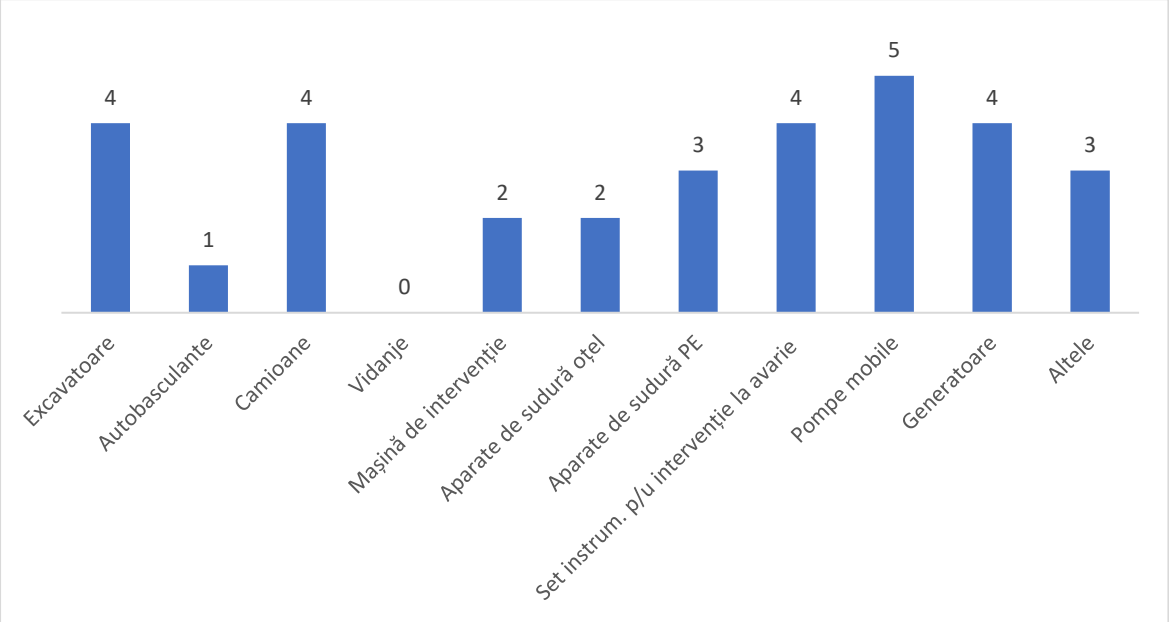


Figura 17 Necesități în dotare tehnică a operatorilor de AAC din r-nul Râșcani

Sursa: APL I din raionul Râşcani

Pentru sectorul de apa, o problema foarte importanta și o condiție de bază pentru aplicarea Strategiei apă și sanitație (2014-2028) este ***regionalizarea*** *(instituţională)* ***serviciilor de apa***. Obiectivul principal al acestui proces reprezintă crearea companiilor furnizoare de apă capabile nu numai să aplice investițiile finanțate de UE, dar și de asemenea să preia operarea companiilor din comunitățile învecinate, unde nu există un operator capabil să asigure o structură potrivită de absorbire a acestor fonduri. Regionalizarea este un element cheie pentru îmbunătățirea calității și eficienței din punctul de vedere al costului și infrastructurii locale pentru apa și alte servicii publice în așa fel încât să îndeplinească obiectivele de mediu, și de asemenea să asigure durabilitatea investițiilor, operațiilor, și o strategie de dezvoltare pe termen lung în sectorul de apă, precum și o dezvoltare regională echilibrată.

Procesul de regionalizare reprezintă un element cheie pentru îndeplinirea cerințelor acquis-ului privind protecția mediului în sectorul de apă și apa uzată, pentru că este o reala nevoie de operatori experimentați capabili să îndeplinească obiectivele investițiilor și care pot garanta calitatea operării în obiectivele deja construite. Prin urmare este, în mod evident, nevoie de un concept privind regionalizarea, care are drept scop oferirea informațiilor referitoare la cadrul legal și etapele care trebuie parcurse pentru înființarea unui operator regional și realizarea unui sector de alimentare cu apă și sanitație care să funcționeze în sistem regional. Este esențial în procesul de pregătire și

modelare a structurii instituționale a operatorului regional ca aceste aspecte să fie foarte clare pentru toate părțile implicate.

Ca urmare a regionalizării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare vor fi generate următoarele avantaje:

- Furnizarea serviciilor la nivel regional prin sisteme integrate și cu un management mai profesionist duce în timp la reducerea pierderilor de apă, promovarea conservării resurselor, minimizarea investițiilor și protecția surselor de apă;
- Creșterea capacității de pregătire și implementare a proiectelor de investiții precum și a capacității de negociere a finanțării;
- Îmbunătățirea calității serviciilor furnizate, a relației cu clienții și a percepției acestora privind operatorii;
- Realizarea de economii de scară cu impact asupra eficientizării anumitor categorii de costuri: centralizarea activității de facturare și managementul financiar, unitatea de implementare a proiectelor la nivel regional, managementul laboratoarelor la nivel regional etc.;
- Conducerea activității prin folosirea instrumentelor de management moderne și eficiente și reducerea implicării factorului politic în desfășurarea activității.

În raion deja s-a efectuat primul pas în crearea unui operator regional. Astfel, pe data de 22 mai 2018 au avut loc ședințele consiliilor locale ale or. Costești, com. Gălășeni si s. Hiliuți din raionul Râșcani cu privire la instituționalizarea unui operator comun de servicii de AAC în baza cooperării intercomunitare. Ședințele consiliilor locale au fost precedate de o întrunire comună a celor 3 consilii, la care au participat președintele și vicepreședintele raionului Râșcani, experții și consultanții GIZ. În cadrul întrunirii consilierii locali au fost informați și consultați cu privire la cadrul legal și strategic al sectorului de AAC și regionalizarea serviciilor, formele juridice de organizare a operatorului regional, procedura de fondare și înregistrare a acestuia, etc. În rezultat, au fost adoptate 3 decizii cu privire la inițierea procedurii de fondare a operatorului comun de ACC sub formă de societate comercială. La solicitarea CR Râșcani, GIZ va oferi experți pentru a asista cele 3 APL-ri în procesul de fondare și înregistrare a operatorului comun.

2.4. Finanțarea sectorului AAC

Implementarea proiectelor de infrastructură cu surse externe de finanțare Programul: Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova În semestrul I, anul 2018, ADR Nord implementează 4 proiecte finanțate din sursele UE prin intermediul GIZ în domeniul AAC. Proiectele se află la etapa de achiziții a serviciilor de proiectare. Din cele 4 proiecte, unul este implementat în raionul Răşcani si la aetapa actuala a fost semnat contractul de achiziționare a serviciilor de elaborare a documentației tehnice de execuție pentru proiectul de alimentare cu apă și canalizare în șase localități din raionul Râșcani,



Figura 18 Ponderea costului proiectului Îmbunătățirea servicilor de alimentare cu apă și canalizare în s. Pascauți, s. Damașcani, s. Proscureni, s. Galașeni, s. Mălăiești și s. Hiliuți, r. Râșcani din totalul costului proiectelor finanțate

Sursa: Raportul de implementare a Strategiei de Dezvoltare Regională Nord în primul semestru al anului 2018

Conform obiectivului 3 al Strategiei de Dezvoltare Regionala Nord, măsura 3.2 Dezvoltarea capacităţilor APL în planificare, managementul proiectelor şi atragerea investiţiilor. Guvernanță îmbunătățită în domeniul dezvoltării regionale. Ca suport pentru actorii regionali în elaborarea proiectelor și atragerea surselor financiare specialiștii ADR Nord au elaborat module de instruire cu privire la ”Politica dezvoltării regionale și planificarea integrată” și ”Managementul proiectelor – instrument de implementare a politicii de dezvoltare regională. Cooperare și atragere de investiții în dezvoltarea regională”. Astfel, în perioada 20-24 aprilie în trei microregiuni: Bălți, Edineț, Soroca a fost organizat primul modul de instruire privind ”Politica dezvoltării regionale și planificarea integrată”, iar în perioada 15-17 mai s-a desfășurat cel de-al doilea modul de instruire cu genericul ”Managementul proiectelor – instrument de implementare a politicii de dezvoltare regională. Cooperare și atragere de investiții în dezvoltarea regională” unde au fost instruiți APL I și II din RDN

Tabelul 5 Lista proiectelor implimentate anul 2015 – 2018 inclusiv

#	Anul	Denumire proiect	Finantator	Buget	Co-finantare
	s. Borosenii Noi				
1.	2016-2017	Alimentarea cu apă	Fondul Ecologic	1 990 000 lei	**-**
	s. Alexăndrești				
2.	2015-2016	Construcția apeductului	Fondul Ecologic	1 916 039,86 lei	**55 000 lei**
	s. Malinovscoe				
3.	2013-2017	Reconstrucția rețelelor de apă	Fondul Ecologic	2 093 099,60	**-**
	s. Vasiliuți				
4.	2017	Reconstrucția rețelelor de apă	Fondul Ecologic	4 519 998,82 lei	**-**
	com. Costești				
5.	2016	Reconstrucția rețelelor de canalizare	GIZ	14 730 338,66 lei	
6.	2016	Construcția rețelelor de apă și canalizare în s. Duruitoarea Veche	GIZ	2 064 193, 21 lei	
7.	2016	Construcția Stației de Epurare în oe. Costești	GIZ	6 201 960,70 lei	
	s. Șaptebani				
8.	2015	Aprovizionarea cu apă și canalizare	Fondul Ecologic	100 000 lei	**-**
9.	2016	Aprovizionarea cu apă și canalizare, lucrări de construcție a Stației de epurare	Fondul Ecologic	2 750 000 lei	**-**
10.	2017	Aprovizionarea cu apă și canalizare	Fondul Ecologic	643 421 lei	**-**
11.	2015-2016	s.Petrușeni Aprovizionarea cu apă	Fondul Ecologic		
12.	2015	s. Corlăteni Aprovizionre cu apă	Fondul Ecologic		
13.	2015-2016	s. Singureni Aprovizionare cu apă	Fondul Ecologic		

Sursa: Consiliul Raional Riscani

Tabelul 6 Proiecte investiționale în desfășurare (2017- 2019)

#	Denumire proiect	Perioada de implementare	Surse de finanţare/buget	Descriere	Abordare IMC
1.	Îmbunătățirea servicilor de alimentare cu apă și canalizare în s. Pascauți, s. Damașcani, s. Proscureni, s. Galașeni, s. Mălăiești și s. Hiliuți, r-l Râșcani.	2017 – 2020	UE/GIZ/3,5 mln euro	Circa 1.500 de locuitori din comuna Costești nou conectați la sistemul de alimentare cu apă; Circa 4500 de locuitori din satele Gălășeni, Mălăiești și Hiliuți nou racordați la sistemele de canalizare; 26 km de conductă magistrală, 19,6 km rețele de distribuție a apei potabile și 40 km rețele de canalizare construite; Două stații de epurare a apelor uzate, o stație de tratare a apei potabile și două stații de pompare pentru 28 de localități din raionul Râșcani construite; Prestatorul de servicii de AAC capabil sa gestioneze eficient serviciile îmbunătățite în baza Planului de afaceri elaborat; Patru documente strategice raionale și locale în sectorul aprovizionării cu apă și sanitație, armonizate cu obiectivele strategice naționale.	Da
2.	Extinderea sistemului de aprovizionare cu apă în com. Pociumbeni	2018-2019	Bugetul local si raional Suma de 89 mii lei	s-au procurat 3500 m de furtun recent lucrează la săpatul canalul satul Druța	Da
3.	Extinderea sistemului de aprovizionare cu apă în s. Pociumbauti	2018-2019	Bugetul local si raional	s-a procurat pompă și panou electric de comandă Suma 13600 lei	Da
4.	Aprovizionarea cu apa și canalizare a s. Șaptebani”	2018	Buget local, FEN		

Tabelul 7 Proiecte investiționale planificate, elaborate și în căutare de finanțare

#	Denumire proiect	Perioada de implementare	Statutul proiectului				Descriere
			Planificat	Respins	Recent depus	Se identifica finanțatori	
1.	”Reconstrucția și extinderea rețelelor de apeduct în satul Lupăria, r-nul Râșcani.”	2017-2019	✓			Bugetul local, buget raional, FISM	Reconstrucția și extinderea rețelelor de apeduct în satul Lupăria, r-nul Râșcani
2.	Construcția sistemului de canalizare în s. Singureni	2018-2019	✓				
3.	Aprovizionare cu apa si canalizare în s. Nihoreni (Studiu de fezabilitate)	Din 2016	✓				
4.	Construcția stației de epurare in s. Singureni	2018-2019	✓			FEN	
5.	Reconstrucţia şi extinderea reţelelor de apă din s.Vasileuţi r-nul Râșcani ”	2016-2018	✓			Fondul Ecologic RM 85% Contribuția populației – 15%	Au fost prestate lucrări de reconstrucția apeductului s.Vasileuți.
6.	Alimentarea cu apă a locuitorilor s. Borosenii Noi (et. 3)		✓				Alimentarea cu apă a s. Borosenii Noi în partea de la intrarea în sat dinspre s. Vasileuți.
7.	Construcția rețelelor pentru alimentare cu apă potabilă și turnului pentru acumularea apei din s.Moșeni, r-nul Râșcani.		✓			APL-Vasileuți în proces de căutare Donatorului (Sursei de finanțare) pentru implementarea proiectului.	
8.	Proiect de aprovizionare cu apă în s. Şumna		✓			✓	
9.	Proiect de aprovizionare cu apă în s. Grinăuţi		✓			✓	
10.	Proiect de construcţie sistem de canalizare în s. Petruşeni		✓			✓	
11.	Proiect de construcţie sistem de canalizare în or. Râşcani		✓			✓	19 km de reţea

12.	Proiecte tehnice deţin Dumeni şi Duruitoarea Nouă					✓	
13.	Renovare a apeductului 16 km in or. Râșcani					✓	
14.	Renovarea sistemului de canalizare 19 km-reabilitare in or. Râșcani					✓	
15.	Extinderea sistemului de canalizare 23.2km or. Râșcani					✓	
16.	Schimbarea colectorului central de pe str.Sevcenco cu lung. de 3 km or. Râșcani					✓	

Tabelul 8 Proiecte investiționale planificate, elaborate și în căutare de finanțare

2.5. Planificarea în sector. Regionalizarea/cluster-izarea raionului Râșcani.

Conform informaţiilor colectate cu suportul chestionarelor, din 28 de primării, 17 susţin regionalizarea serviciilor AAC, dintre care 11 primării deja sunt implicate in procesul de regionalizare a serviciilor AAC:

Planificarea la nivel de sector se face haotic, chiar dacă din punct de vedere al sectorului AAC, raionul este divizat în două clustere de aprovizionare cu servicii de AAC. Fiecare primărie elaborează proiecte de execuţie fără a avea un suport orientativ pentru dezvoltarea sectorului cel puţin la nivel de raion. Lichidarea acestor neajunsuri cade in sarcina secţiei construcţie, gospodărie comunală si drumuri. La momentul efectuării Studiului de fezabilitate pentru agregarea serviciilor de alimentare cu apă din Clusterul Prut, raionul Râșcani cu opțiuni de servicii de colectare și epurare a apelor reziduale, 4 localităţi (Sverdic, Petruseni, Corlăteni si Alunis) dispuneau de proiecte de execuţie pentru reţele de apă, satele Petruseni si Corlăteni – pentru 12 km reţele de canalizare si staţii de epurare. Primăria Costești dispunea de proiecte tehnice de renovare a staţiei de epurare, extinderea rețelelor de canalizare în or. Costești cu 11 km și construcția rețelelor de canalizare în s. Duruitoarea Veche (6,5 km), proiectele fiind finalizate în 2016. Există proiectul tehnic pentru branşamentul spre localităţile raionului Râșcani la apeductul Soroca-Bălţi. Documentele tehnice existente la moment în raionul Râșcani permit valorificarea a 285 mln lei.

Pentru sectorul de apa, o problema foarte importanta și o condiție de baza pentru aplicarea Strategiei Naţionale de Apă și Sanitație (2014-2028) este regionalizarea serviciilor de apă. Obiectivul principal al acestui proces reprezintă crearea companiilor furnizoare de apă capabile nu numai să aplice investițiile finanțate de UE, dar și de asemenea să preia operarea companiilor din comunitățile învecinate, unde nu există un operator capabil să asigure o structură potrivită de absorbire a acestor fonduri. Regionalizarea este un element cheie pentru îmbunătățirea calității și eficienței din punctul de vedere al costului și infrastructurii locale pentru apa și alte servicii publice în asa fel încât să îndeplinească obiectivele de mediu, și de asemenea să asigure durabilitatea investițiilor, operațiilor, și o strategie de dezvoltare pe termen lung în sectorul de apă, precum și o dezvoltare regională echilibrată.

Procesul de regionalizare reprezintă un element cheie pentru îndeplinirea cerințelor acquis-ului privind protecția mediului în sectorul de apă și apa uzată, pentru că este o reala nevoie de operatori experimentați capabili să îndeplinească obiectivele investițiilor și care pot garanta calitatea operării în obiectivele deja construite

Ca urmare a regionalizării sistemelor de alimentare cu apă și canalizare vor fi generate următoarele avantaje:

- Furnizarea serviciilor la nivel regional prin sisteme integrate și cu un management mai profesionist duce în timp la reducerea pierderilor de apă, promovarea conservării resurselor, minimizarea investițiilor și protecția surselor de apă;
- Creșterea capacității de pregătire și implementare a proiectelor de investiții precum și a capacității de negociere a finanțării;
- Îmbunătățirea calității serviciilor furnizate, a relației cu clienții și a percepției acestora privind operatorii;
- Realizarea de economii de scară cu impact asupra eficientizării anumitor categorii de costuri: centralizarea activității de facturare și managementul financiar, unitatea de

implementare a proiectelor la nivel regional, managementul laboratoarelor la nivel regional etc.;
- Conducerea activității prin folosirea instrumentelor de management moderne și eficiente și reducerea implicării factorului politic în desfășurarea activității.

Cluster-izarea privind aprovizionarea cu apă potabilă
Cluster-izarea presupune gruparea localităţilor in aglomeraţii justificate din punct de vedere al optimizării costurilor pentru furnizarea apei potabile. In raionul Râșcani argumentul de bază care a stat la definirea cluster-elor este calitatea joasă a apei conform rezultatului inventarierii surselor de apă existentă. Inventarierea a arătat că calitatea apei in fantani este foarte joasă pe intreg teritoriul raionului. Apele subterane sunt poluate; ele conţin un nivel inalt de amoniac, substanţe solide in suspensie si fluor. Doar in trei localităţi (Reteni, Braniste, Avrameni) apa din fantani (sursa) Braniste este de calitate bună. Dar volumul surselor de apă din aceste localităţi este insuficient pentru a asigura un grup mare de localităţi. Astfel, unica soluţie pentru raion este să folosească apele de suprafaţă, atit din raul Prut, cit si din Nistru, inclusiv prin intermediul apeductului Soroca-Bălţi. Studiul privind gruparea surselor de apă si a serviciilor comunale de canalizare in Cahul si Râșcani, elaborat in cadrul proiectului “Modernizarea serviciilor publice locale din Republica Molova” a propus 2 clustere pentru Raionul Râșcani. Clusterul 1 va asigura partea de vest a raionului (in jurul or.Costești) din riul Prut si Clusterul 2 va asigura partea de vest a raionului (or.Râșcani si localităţile din jur) din apeductul Soroca-Bălţi. Reiesind din rezultatele clasamentului, clusterul Costești are cel mai inalt grad (4.2 puncte vis-a-vis de 2.1 pentru clusterul Râșcani).

Cluster-izarea privind aprovizionarea cu servicii de canalizare
Reţeaua de canalizare si staţia de epurare a apei necesită o altă abordare decat cea de aprovizionare cu apă. Cu scopul de a dezvolta eficient reţeaua de canalizare, următoarele criterii urmează a fi luate in consideraţie:
- Aglomeraţiile de localităţi trebuie să fie destul de mari pentru a putea suporta cheltuielile de operare a staţiei de epurare. In conformitate cu standardele europene un nivel suportabil al costurilor se obţine incepind cu aglomeraţii de cel puţin 2000 persoane;

- Sistemele de canalizare cu staţii de pompare necesită costuri mari, astfel sistemele trebuie să fie construite luind in consideraţie posibilitatea de construcţie a sistemelor gravitaţionale;

- Este necesar de a identifica suprafeţe potrivite pentru amplasarea staţiilor de epurare in locuri cu nivele joase, care să permită utilizarea sistemelor gravitaţionale de canalizare. Studiul efectuat in cadrul proiectului “Modernizarea serviciilor publice locale in Republica Moldova” propune 6 clustere pentru serviciile de canalizare si epurare a apelor uzate (Anexa 10).

Soluţii tehnice si tehnologice. Opţiuni de dezvoltare a sistemelor AAC. Investiţii necesare.
Realizarea dezvoltării sistemelor de alimentare cu apă a raionului se planifică pe principii de management la nivel de bazine hidrografice ale riurilor Prut si Raut.

Strategia elaborată prevede alimentarea localităţilor cu apă potabilă din 2 surse: Aducţiunea Soroca – Bălţi, (clusterul “Nistru”) prin construcţia reţelelor de aducţiune Elizavetovca – Râșcani și Apeductul magistral clusterul “Prut” cu sursa de apă de suprafaţă a rîului Prut.

Clusterul “Nistru” va prevedea alimentarea cu apă din sursa “Aducţiunea Soroca – Bălţi.
Dezvoltarea **Clusterului Nistru** va permite asigurarea alimentării cu apă potabilă a localităţilor: or.Râșcani, satelor Nihoreni, Corlăteni, Singureni, Grinăuţi, Sverdiac, Ciobanovca, Răcăria,

Recea, Slobozia Recea, Alunis, Ciubara, Bulhac, Ceparia, Ramazan, Balanul Nou, Mihailenii Noi, Mihaileni, Borosenii Noi, Stiubeni, Usurei, Malinovscoie, Moseni, Lupăria, Sumna, Vasileuţi.
Pentru satele Braniste, Avrameni, Reteni, luind in consideraţie că calitatea apei la sursă corespunde normativelor, se prevede o dezvoltare separată. Aceasta necesită de confirmat prin studii hidrologice privind rezervele surselor de apă existente.

Consiliile locale trebuie să asigure punerea in practică a unei gestiuni eficace, performante si durabile, orientată asupra rezultatelor. In acest scop dezvoltarea instituţională a serviciului de aprovizionare cu apă si canalizare va fi efectuată in baza principiilor de cooperare intercomunitară. Pentru furnizarea / prestarea unor servicii publice performante, rentabile din punct de vedere economico-financiar se propune dezvoltarea serviciului de aprovizionare cu apă si canalizare in două aglomeraţii: clusterul “Prut” si clusterul “Nistru”, asa cum se vede din harta de mai jos.

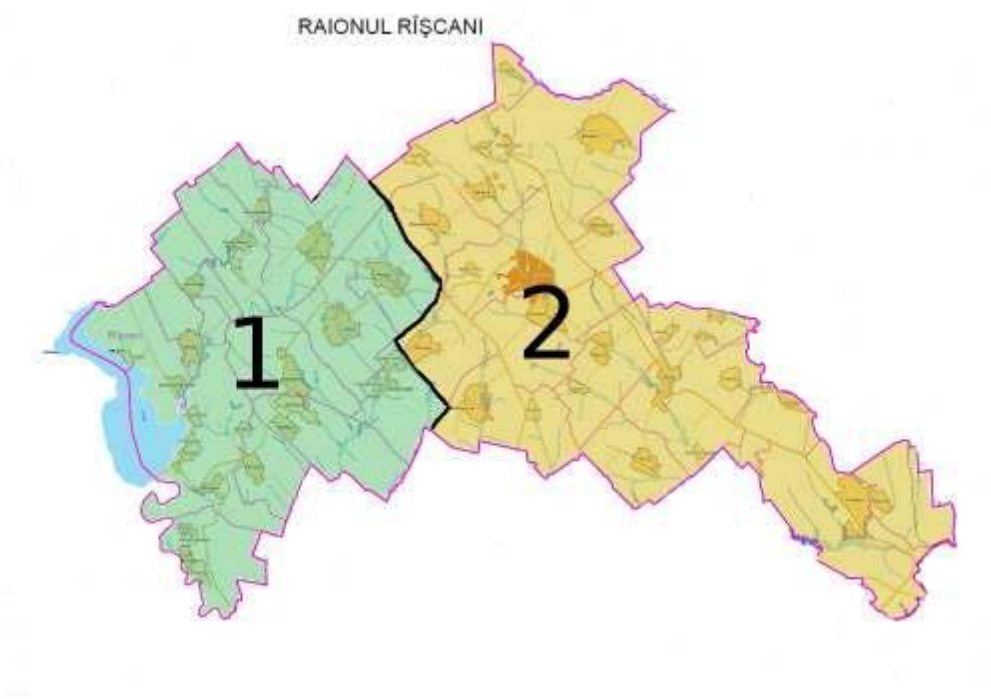


Figura 19 Cluster-izarea raionului Râșcani

Sursa: Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Riscani, Componenta Aprovizionarea cu apă si servicii de canalizare, 2012

Alimentare cu apă. Clusterul “Prut”

Schema de alimentare cu apă a localităţilor din clusterul Prut se prevede din sursă de suprafață a riului Prut. Aceasta prevede construcţia Staţiei de captare a apei brute din râul Prut în locul prizei de apă existente, situată pe malul stâng al riului Prut în amonte de lacul de acumulare Costești-Stânca. Apa brută va fi pompată prin intermediul stației de pompare a apei treapta I spre stația de tratare a apei proiectată in zona s.Văratic, de unde apa tratată și înmagazinată în rezervoarele de apă supraterane, prin intermediul stației de pompare a apei treapta II, va fi pompată în castelele de apă existente din s. Horodiște și s.Văratic și rezervoarele de apă proiectate lângă localitățile Costești, Păscăuți, Damașcani. La prima etapă a proiectului se prevede construcția a circa 30 km aducțiune de apeduct magistral, cu noduri de racordare pentru

28 localități din zona ”Clusterului Prut”. La I etapă se va asigura alimentarea cu apă nemijlocit din sursa nou creată a localităţilor: or. Costești, satele Proscureni, Păscăuţi, Duruitoarea Veche, Damașcani, Horodiște, Duruitoarea Nouă, Văratic. Pentru etapa II, în care urmează să fie asigurate cu apă potabilă din sursa r. Prut și celelalte localități, urmează a se identifica surse de finanțare și elabora documentația tehnică.
Pentru **Clusterul Prut** situaţia privind necesarul fizic de investiţii în infrastructură este de 303 km de reţele din intravilanul localităţilor, 73,5 km de reţele de aducţiune, 8 staţii de pompare, rezervoare de apă si castele (turnuri) de apă si o staţie de tratare a apei de suprafaţă.

Alimentarea cu apă. Clusterul „Nistru”
Pentru clusterul Nistru necesarul de investiţii este de 343,4 km de reţele din intravilanul localităţilor, 44,34 km de conducte de aducţiune, 2 rezervoare de apă potabilă (RAP) cu un volum de a cite 2000m3 cu staţie de hipoclorid de natriu. Această schemă de alimentare cu apă este justificată prin proiectul de execuţie elaborat de institutul „ACVAPROIECT” in anul 2008. Cererea de apă indicată in calculele din proiect, pentru transa I, care include alimentarea cu apă a orasului Râșcani si a satului Nihoreni, este estimată la nivelul de 1227m3/zi. Proiectul nu prevede executarea ramificărilor pentru asigurarea cu apă a localităţilor din clusterul „Nistru” si nu prevede executarea reţelelor de alimentare cu apă in intravilanul localităţilor.

Sistemul de canalizare si epurare a apelor uzate
Este destul de dificil de a previziona o dezvoltare a sistemelor de canalizare si epurare a apelor uzate in condiţiile unui deficit de capacităţi financiare. In acelasi timp este necesar de eficientiza utilizarea resurselor financiare destinate construcţiei sistemelor de canalizare prin stabilirea unor priorităţi la nivel de raion si selectarea spre implementare a unor tehnologii care ar respecta relaţia cost-calitate. Una din modalităţi de rezolvare este cerinţa de a petrece licitaţia pentru construcţia sistemelor de canalizare si a staţiilor de epurare după modelul “fidecul galben” sau in conformitate cu prevederile modelului “Sub cheie”. Aceasta va permite cresterea responsabilităţii părţilor implicate si va impune respectarea relaţiei cost/calitate.

Canalizarea si epurarea apelor uzate in clusterul „Prut”
Dezvoltarea sistemelor de canalizare si epurare a apelor uzate va prevedea utilizarea schemei pe bazine hidrografice a riurilor mici din teritoriul raionului. In acest sens se propune formarea a 5 clustere pentru realizarea serviciilor de canalizare si epurare a apelor uzate.

Datele privind localităţile care sunt in componenţa acestor clustere sunt redate in Anexa 3. In general aceste scheme prevăd următoarele:

1. Studiul de oportunitate in cadrul fiecărui localităţi cu scopul de a determina cererea populaţiei privind serviciile de canalizare;
2. Trasarea conductelor de canalizare din interiorul localităţii;
3. Trasarea conductelor colectoare dintre localităţi si a staţiilor de pompare după caz;
4. Selectarea terenului pentru amplasarea staţiei de epurare si selectarea tehnologiei optime.

Canalizarea si epurarea apelor uzate in clusterul „Nistru”
Schema optimă pentru dezvoltare a sistemelor de canalizare si epurare a apelor uzate din clusterul „Râșcani” ar fi de colectare a acestor ape din localităţile componente si transportarea lor spre epurare la staţia din orasul Bălţi. Eficienţa acestei scheme poate fi afirmată in cadrul unui studiu de oportunitate. Schema prevede reabilitarea staţiei orăsenesti din Râșcani si transportarea apelor uzate spre epurare din localităţile limitrofe. Localităţile din periferia orasului Bălţi vor transporta apele in sistemul de canalizare a orasului Bălţi. Alte localităţi vor prevedea

construcţia staţiilor de epurare pentru un grup de sate sau organizarea transportării apelor uzate cu automobile specializate la alte staţii apropiate.

Evaluarea necesarului de investiţii

Necesarul de investiţii aferent infrastructurii tehnico-edilitare a unităţii administrativ teritoriale se fundamentează prin studii de fezabilitate, elaborate si aprobate potrivit legii de către Consiliul local in subordinea/coordonarea căruia funcţionează serviciile de alimentare cu apă si canalizare.

Stabilirea necesarului de investiţii trebuie să cuprindă următoarele etape:

- analiza situaţiei existente a serviciilor de alimentare cu apă si canalizare si a necesităţilor obiective ale comunităţilor locale;
- elaborarea si aprobarea unor strategii proprii, locale, privind dezvoltarea serviciilor de alimentare cu apă si canalizare;
- identificarea obiectivelor de investiţii necesare la nivelul fiecărei comunităţi locale;
- prioritizarea obiectivelor de investiţii;
- identificarea resurselor - umane, materiale si financiare - necesare pentru realizarea proiectelor;

Evaluarea necesarului de investiţii pentru alimentarea cu apă, colectarea si epurarea apei uzate, perioada 2012-2025.

Problematica dezvoltării sistemului de alimentare cu apă si canalizare in raionul Râșcani este legată de o zonă de operare care include orasul Costești si 27 de localităţi rurale (clusterul “Prut”) pentru teritoriul amplasat in bazinul hidrografic al riului Prut si o zonă de operare care include orasul Râșcani si 23 de localităţi rurale (clusterul „Nistru” pentru teritoriul amplasat in bazinul hidrografic al riului Răut/Nistru.

Clusterul “Prut” este prevăzut să fie deservit de un operator de servicii si are ca sursă de apă brută : sursa de apă a riului Prut (lacul de acumulare Costești – Stinca) caracterizată ca avand apă suficientă si conformă din punct de vedere calitativ.
Clusterul „Nistru” se prevede să aibă un management privat, in cadrul unui parteneriat public – privat.
Se are in vedere ca pe termen mediu si lung să se asigure realizarea de proiecte de investiţii care să asigure realizarea ţintelor stabilite pentru conformarea cu Directivele europene si cu planurile si strategiile locale /raionale/regionale si naţionale. Pentru calculul necesarului de investiţii sunt propusi indicatorii – ţintă privind dezvoltarea serviciile de alimentare cu apă si canalizare, corelaţi cu Indicatorii stabiliţi prin Ordinul comun al Ministerului Mediului si Ministerul Sănătăţii intru indeplinirea Protocolului Apa si Sănătate.

Din punct de vedere strategic, luind in consideraţie calitatea necorespunzătoare a apelor subterane de adincime, se urmăreste pentru raionul Râșcani aplicarea alternativei privind implementarea in mod prioritar in primă fază, a unor proiecte investiţionale prin care să se asigure si să se imbunătăţească sistemul de alimentare cu apă existent prin reabilitarea si modernizarea acestuia si extinderea lui in intravilanul localităţilor, urmand ca in faza a două să se realizeze proiecte de extindere regională a sistemului pentru a asigura accesul populaţiei din clusterele Prut si Nistru la apă potabilă.

De aceea, principala investiţie pentru orasele Râșcani si Costești va fi orientată spre reabilitarea sistemului existent, luand imediat măsurile necesare (măsuri necesare pentru menţinerea in funcţiune a instalaţiilor pană la sfarsitul duratei de viaţă) si un program pe termen lung de inlocuire

si modernizare (inlocuirea progresivă a părţilor vechi ale reţelei si facilităţi care să atingă finalul duratei de funcţionare, protejarea resurselor de apă).

O altă parte a investiţiei va acoperi extinderea reţelei existente in hotarele intravilanului oraselor pentru asigurarea accesului a intregii populaţii la sistemul public de apă si de canalizare. Investiţiile generale necesare pentru extinderea si reabilitarea sistemelor de alimentare cu apă si canalizare a clusterului Prut, pe termen mediu si lung, conform studiului de oportunitate, pot fi rezumate după cum urmează: Necesarul de investiţii pentru dezvoltarea serviciului de alimentare cu apă si canalizare in clusterul „Prut".

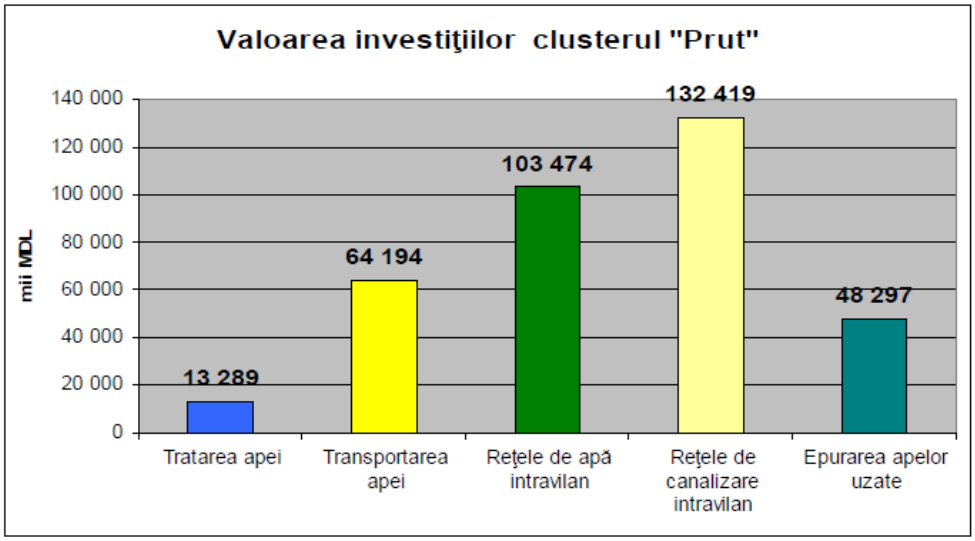


Figura 20 Valoarea investițiilor cluster "Prut"

Sursa: Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Riscani, Componenta Aprovizionarea cu apă si servicii de canalizare, 2012

Total necesarul de investiţii pentru clusterul „Prut" se estimează aproximativ la 316,6 mil lei.

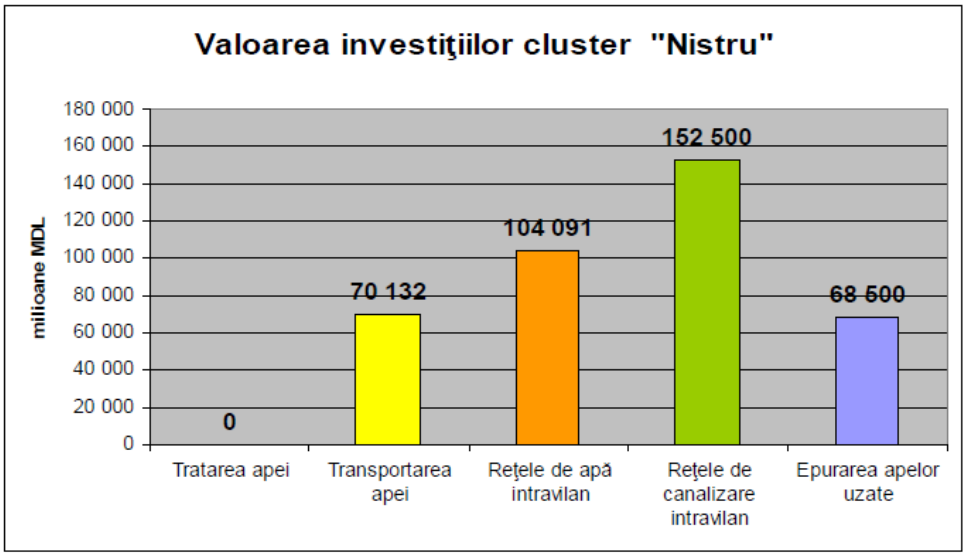


Figura 21 Valoarea investițiilor cluster "Nistru"

Sursa: Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Riscani, Componenta Aprovizionarea cu apă si servicii de canalizare, 2012

Totalul necesarului de investiţii pentru clusterul „Nistru" se estimează la 395,3 mil lei.

2.6. Aspecte sociale și de gen

Asigurarea dreptului omului la surse sigure de apă potabilă ca un drept fundamental este scopul Strategiei naţionale de alimentare cu apă şi sanitaţie a Republicii Moldova. Prin aceasta se subînţelege asigurarea tuturor locuitorilor, indiferent de gen, identitate etnică, categorie socială la servicii calitative de apa si sanitaţie. În realizarea sarcinilor gospodăreşti, de obicei, femeile și bărbații au roluri diferite, activităţile ce ţin de domeniul apă și canalizare, aceste diferențe sunt mai evidente în zonele rurale. Femeile sunt de cele mai multe ori utilizatorii, furnizorii și gestionarii apei în gospodăriile rurale și sunt gardienii igienei în gospodărie. În cazul în care sistemul de apă se defectează, femeile, nu bărbații, vor fi cel mai probabil afectate, deoarece ar trebui să se deplaseze mai departe pentru apă sau să folosească alte mijloace pentru a satisface nevoile de apă și de canalizare în gospodărie.

Abordând diferitele priorități ale bărbaților și femeilor în activitățile AAC, se îmbunătățește calitatea și durabilitatea proiectelor AAC, de exemplu:

- Nevoile femeilor pentru apă devin mai mult un punct central al unui proiect AAC.
- Aceste nevoi sunt adesea legate de activități la scară mică (grădinărit, uz casnic, creșterea de animale la scară mică), care sunt vitale pentru gospodărie;
- Proiectarea și amplasarea facilităților de AAC vor reflecta mai bine nevoile diferite ale femeilor și bărbaților. Amplasarea corectă a instalațiilor sanitare este deosebit de importantă, deoarece igiena este de multe ori subiectul sensibilității culturale care, de obicei, diferă între bărbați și femei;
- Tehnologia adoptată trebuie să reflecte în special nevoile femeilor;

- Abilitățile financiare ale femeilor le fac pe acestea candidații ideali în economisirea și gestionarea resurselor pentru funcționarea continuă și întreținerea instalațiilor interioare de AAC;
- Cererea de instalații sanitare este mare, deoarece este recunoscută dorința puternică a femeilor și bărbaților de a avea instalații private, convenabile și sigure pentru ei și copiii lor;
- Există beneficii mari pentru sănătate, deoarece toți membrii comunității (bărbați, femei și copii) sunt implicați.

Este ştiut faptul că standardele de viaţă în mediul urban sunt net superioare celor oferite în mediul rural, fenomen actual şi pentru raionul Râșcani. Există o nevoie de a extinde serviciile de apă și de canalizare în comunitățile rurale, ceea ce va contribui la creșterea calității vieții și a condițiilor de trai în zonele rurale, alături de cele din mediul urban. Însă, trebuie remarcat faptul că, în conformitate cu practica internațională, costul total anual pe cap de locuitor pentru ambele servicii de alimentare cu apă și de canalizare nu trebuie să depășească 3.5 - 4% din venitul mediu anual disponibil pe cap de locuitor în zona deservită de sistemul AAC. Există o necesitate vitală pentru planificarea sectorului AAC pe teritoriul raionului, cu facilitarea conectării tuturor locuitorilor, indiferent de gen si categorie social la sistemele de AAC.

Din totalul celor 28 de primării participante la sondaj, doar 10 din ele (35,7%) au afirmat faptul că tariful stabilit pentru serviciile de AAC acoperă cheltuielile asociate serviciului, şi 18 din primării infirmă acest lucru. În vederea acordării unui anumit suport în accesarea serviciului de AAC pentru familiile socialmente-vulnerabile, doar primăria Pociumbeni a indicat acest indicator, în timp ce celelalte primării nu prevăd nici un suport pentru aceste categorii sociale.

Conform Strategiei de Alimentare cu Apă şi Sanitaţie (2014-2028) la stabilirea tarifelor, trebuie luată în considerare capacitatea populaţiei de a le plăti şi trebuie stabilit un sistem de subvenţii încrucişate pentru populaţia mai vulnerabilă.
În situaţii excepţionale în care gospodăriile mai sărace şi vulnerabile nu îşi permit servicii centralizate de alimentare cu apă şi pentru care subvenţionarea încrucişată din partea grupurilor de utilizatori mai înstăriţi nu este posibilă, guvernul ar trebui să stabilească scheme de testare a mijloacelor de subvenţionare pentru a se asigura că operatorul de apă-canal care trebuie să exploateze sistemele după principii comerciale, poate acoperi costurile şi nu este forţat să absoarbă pierderile şi să acţioneze ca o instituţie socială.

Pentru aplicarea subvenţiilor se vor lua în considerare următoarele principii suplimentare: (i) subvenţiile trebuie să fie previzibile pentru a permite planificarea pe termen lung şi bugetarea; (ii) subvenţiile trebuie să fie transparente şi continuu revizuite pentru a asigura suficiente stimulente pentru ca operatorii apă-canal să îşi îmbunătăţească performanţa; (iii) subvenţiile trebuie să fie reduse etapizat, pe măsură ce tarifele cresc.

2.7. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
Implicarea consiliului raional in demararea unor proiecte de dezvoltare a sistemelor de apă și de canalizare-epurare a apelor uzate; acest domeniu este considerat prioritar pentru administraţia publică. Existenţa unei infrastructuri aferente alimentării cu apă si canalizare, care acoperă o parte din localităţile raionului; Existenţa unei documentaţii tehnice premergătoare demarării unor proiecte de investiţii; Existența unui Acord de cooperare intercomunitară pentru dezvoltarea unui sistem și serviciu de AAC, semnat de către 15 APL-ri din ”Clusterul Prut” (decembrie, 2015); Regionalizarea serviciilor de AAC în raion deja a demarat, prin aprobarea deciziilor cu privire la inițierea procedurii de fondare a operatorului comun de ACC sub formă de societate comercială de către 3 APL-ri: or. Costești, com. Gălășeni si s. Hiliuți.	Grad scăzut de acces al populaţiei la serviciu de alimentare cu apă si, in special, la serviciu de canalizare; Existenţa unor parametri de calitate ai apei potabile neconforme cu normele in vigoare; raionul Râșcani nu are surse proprii de apă potabilă. Pierderi mari in reţeaua de transport si distribuţie Inexistenţa unor facilităţi destinate grupurilor socialmente-vulnerabile în accesarea serviciillor AAC Infrastructură cu grad ridicat de uzură Nerespectarea legislaţiei specifice privind gestionarea serviciului Capacitatea scăzută a populaţiei de a prelua costurile de utilizare si intreţinere; Capacitate limitată a autorităţii locale de a cofinanţa proiectele de investiţii in domeniu; Slaba constientizare a populaţiei cu privire la necesitatea racordării la reţelele edilitare; Lipsa unui operator regional pentru gestionarea serviciului de apă si canalizare, necesar pentru o accesare mai eficientă a fondurilor si cu o credibilitate mai avansată faţă de donatorii externi.

Oportunităţi	Ameninţări
Nivel înalt de deschidere a primăriilor pentru a colabora în proiecte şi dezvolta sistemul AAC Existenţa unor documentaţii tehnice oferă posibilitatea demarării mai rapide a proiectelor de investiţii Posibilitatea accesării mai multor surse de finanţare pentru infrastructura de apă potabilă, cresterea suportului financiar din partea donatorilor externi (GIZ, BERD, BEI, Delegația UE) Posibilitatea implementării proiectelor de investiţii prin FNDR; Reducerea poluării mediului si a riscului de imbolnăvire a populaţiei prin infiinţarea sistemelor de alimentare cu apă si canalizare; Acces la tehnologii noi pentru modernizarea si eficientizarea sistemelor de apă potabilă; Posibilitatea valorificării nămolului de la staţia de epurare a apelor uzate Existenţa şi organizarea cursurilor de suport pentru actorii regionali în elaborarea proiectelor și atragerea surselor financiare de catre specialiștii ADR Nord	Imposibilitatea suportării contravalorii serviciilor de alimentare cu apă si canalizare datorită mijloacelor financiare foarte scăzute; Imposibilitatea continuării cofinanţării unor proiecte poate duce la deteriorarea lucrărilor efectuate; Îmbătrânirea populației și migrația, cu impact asupra numărului populației, capacității de plată și consumului de servicii. Rezistența APL privind regionalizarea serviciilor și cooperare intercomunitară în domeniul AAC, din motive politice, economice și tarifare. Poluarea apelor de suprafaţă si subterane prin depozitare necontrolată a deseurilor menajere, dejecţiilor animaliere, folosirea foselor septice improvizate; Costuri ridicate pentru conformarea cu standardele europene de calitate

3. Strategia de dezvoltare a sectorului apă-canalizare din raion

3.1. Formularea obiectivului sectorial /viziunea de dezvoltare (până în anul 2025)

Viziunea Strategică se stabileşte pe un ***termen mediu*** (până în anul 2025) în corespundere cu obiectivele naţionale şi regionale. *Raionul îşi propune de a crea condiții necesare în asigurarea graduală a accesului la apă sigură a cel puţin 75% din locuitorii raionului şi sanitație a cel puţin 40% din locuitorii raionului prin îmbunătățirea facilităților de aprovizionare cu apă, de colectare si tratare a apelor reziduale, protejarea surselor de apă potabilă, ce va reduce impactul negativ asupra mediului şi sănătății oamenilor.*

Aceste deziderate prezintă niște obiective optimiste şi chiar reale considerând doar factorul urban şi partea de aprovizionare cu apă centralizat. Ceea ce ţine de factorul rural, şi segmental de

conectare centralizată la serviciile de canalizare, acestea poartă o amprentă sceptică, datorită nivelului actual scăzut de dezvoltare în acest segment.

Prin implementarea Strategiei se urmărește ca pe ***termen lung*** să *reducă disparitățile de dezvoltare intre mediul urban si rural prin dezvoltarea şi extinderea nivelului de acoperire a serviciului de aprovizionare cu apă si sistemului de colectare si epurare a apelor uzate. Astfel, ca toate localitățile raionului să fie conectate la serviciul de AAC calitativ şi să ofere posibilități mai bune de trai.*

3.2. Abordarea priorităților

În conformitate cu prevederile naţionale generate[3] se propun următoarele abordări de prioritizare şi etapizare a intervenţiilor:

- Oraşele au prioritate faţă de sate;
- Satele mari au prioritate faţă de satele mici;
- Intervențiile se conformează unor etapizări logice standardizate.

Luând în considerare cele expuse anterior, principalele direcții pentru dezvoltarea rapidă și eficientă a serviciilor de alimentare cu apă, precum și sporirea ratei de acoperire a serviciului până în anul 2025, sunt următoarele:

Tabelul 9 Principalele direcții pentru dezvoltarea rapidă și eficientă a serviciilor de alimentare cu apă

Domeniu	Etapizări logice
Aprovizionare cu apă	1.Intervențiile vor fi făcute în or. Râşcani şi Costeşti (construcție, reabilitare, extindere); 2.Localitățile rurale mari vor fi abordate; 3.Vor fi vizate localitățile rurale mici. Etapele sunt prezentate schițat în Figurele 23 şi 24.
Canalizare	1. Reabilitarea și extinderea sistemelor de canalizare existente în or. Râșcani şi Costeşti pentru sporirea eficienței sistemelor și îmbunătățirea calității serviciilor; 2. Extinderea rețelelor existente din or. Râșcani şi Costeşti în localitățile rurale învecinate; 3. Construcția sistemelor de canalizare în localități rurale de dimensiuni mari; 4. Extinderea sistemelor de canalizare în localitătile rurale de dimensiuni mici;
Epurarea apelor uzate	1.Reabilitarea/extinderea SE existente din or. Râșcani şi Costeşti pentru a acoperi număr mai mare de generatori de ape uzate din localitățile învecinate; 2.Implementarea tehnologiilor non-convenționale cu costuri asociate reduse (de exemplu, zone umede construite cu flux subteran) în zonele rurale;

[3] Strategia naţională de aprovizionare cu apă şi sanitaţie a Republicii Moldova (2014-2028)

	3.În comunitățile rurale de dimensiuni mici, aplicarea unor soluții descentralizate de epurare (fose septice, toalete Ecosan, SE compacte pentru clădiri publice / comerciale); 4.Construcția noilor SE convenționale regionale, care să acopere zonele urbane și rurale grupate
Eficienţă operaţională	1.Extinderea managementului serviciilor AAC din zonele urbane existente în localitățile rurale vecine, indiferent de conexiunea fizică la sistemele orășenești; 2.Îmbunătățirea calității serviciilor prin licențierea și monitorizarea operatorilor AAC regionali; 3.Elaborarea și implementarea Programului de îmbunătățire a performanțelor financiare și operaționale ale operatorilor de serviciile AAC; 4.Implementarea sistemelor de automatizare (SCADA) pentru monitorizarea și controlul proceselor tehnologice AAC.

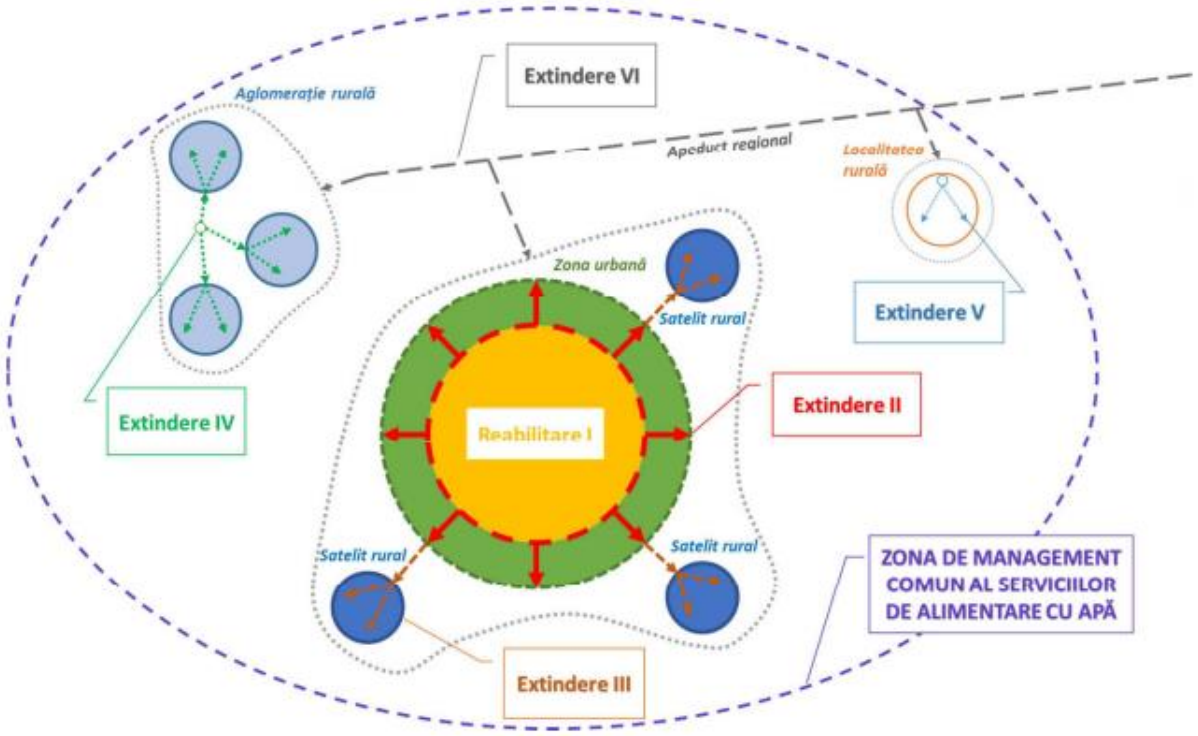


Figura 22 Abordarea etapizată privind dezvoltarea și gruparea serviciilor de alimentare cu apă

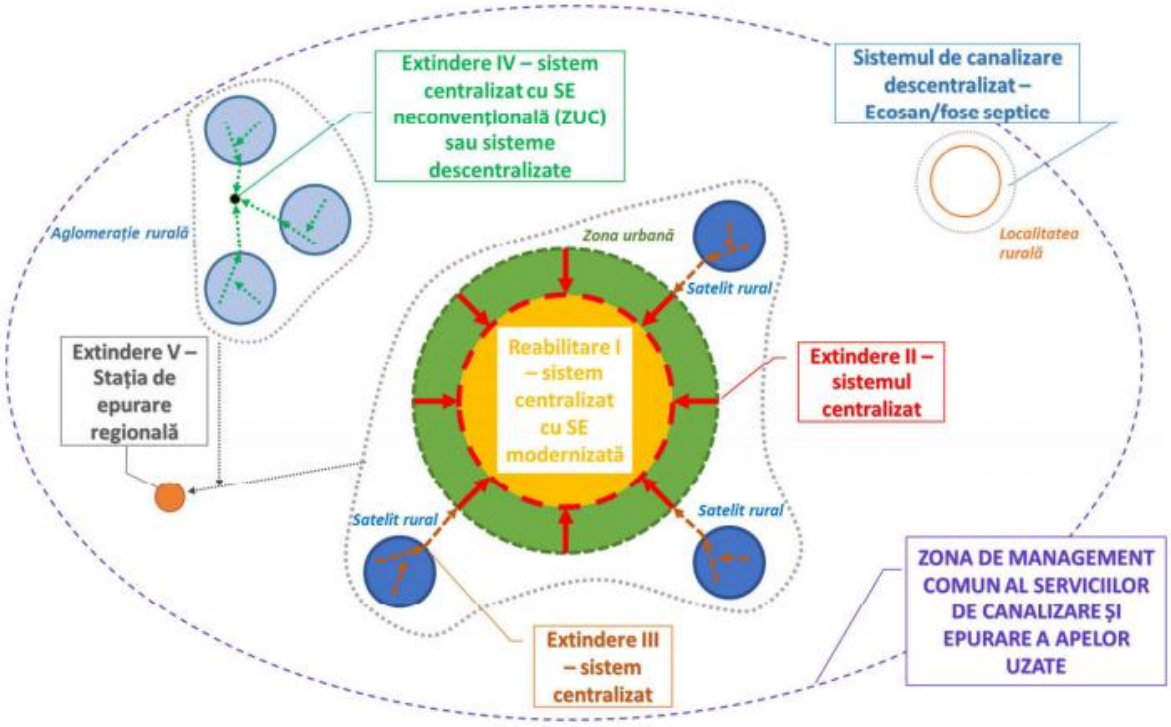


Figura 23 Abordarea etapizată privind dezvoltarea serviciilor de canalizare

Prioritizarea necesităților de investiții in raion s-a făcut cu scopul de a face o clasificare a localităților reiesind din nivelul de urgență a necesităților acestora si de a combina această clasificare cu principiul de eficientizare, regionalizare a serviciului AAC pentru a stabili unde trebuie de plasat mai intii investițiile. Metoda de prioritare reflectă atât prioritățile naționale in sector, cit si cele locale, la nivel de raion. Astfel, o metodă de combinare a acestor priorități a fost identificată si aplicată.

Reieșind din documentele de politici publice naționale, au fost luate in considerație următoarele priorități la nivel de țară:

- ✓ Reducerea nivelului de morbiditate cauzate de apă;
- ✓ Extinderea serviciilor de aprovizionare centralizată cu apă a populației;
- ✓ Asigurarea neîntreruptă a furnizării de ape către populație;
- ✓ Extinderea serviciilor de sanitație si reducerea poluării;
- ✓ Stoparea deteriorării infrastructurii existente;
- ✓ Acces îmbunătățit la serviciile de apă si sanitație pentru instituțiile școlare si preșcolare.

Prioritățile locale au fost identificate in mod participativ. Astfel, s-au conturat următoarele:

- Imbunătăţirea calităţii serviciilor de AAC existente
- Facilitarea accesului la serviciile AAC pentru familiile defavorizate
- Imbunătăţirea accesului la servicii de AAC pentru instituţiile publice (cu excepţia scolilor, scolile fiind o prioritate naţională)
- Extinderea infrastructurii existente de AAC în baza principiului de regionalizare a serviciului, unde este cazul.

3.3. Formularea obiectivelor specifice de dezvoltare

În baza Analizei Diagnostic, priorităților locale şi naționale, obiectivelor stabilite la nivel regional şi național, în mod participativ s-au identificat următoarele obiective repartizate în ***4 direcții strategice*** în acest sector cu următoarele *obiective specifice*:

1. **Creşterea calităţii serviciului AAC în baza principiului de regionalizare***:*
   - Creşterea indicelui de calitate a apei,
   - Creşterea capacităţii operaţionale în prestarea serviciului AAC prin efectuarea măsurilor organizatorice și juridice de constituire graduală a operatorilor regionali.
   - Crearea operatorului unic regional de AAC
2. **Promovarea şi constientizarea populaţiei în accesarea, eficientizarea, dezvoltarea, şi protejarea sectorului AAC, prin:**
   - Sporirea nivelului de transparență şi monitorizare in serviciile AAC.
   - Ridicarea nivelului de conștientizare si responsabilitate a consumatorilor
3. **Creșterea nivelului de acoperire a populaţiei cu servicii de aprovizionare centralizată cu apă***:*
   - Creștere a nivelului de asigurare cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă de la nivelul actual de 59,06% la cel putin 75% până în anul 2025. Clusterizarea localităților raionului pe baza cooperării APL de nivelul I în cadrul unui sistem comun de management în AAC (Cluster Nistru – or. Riscani si Cluster Prut – or. Costesti).
4. **Creșterea nivelului de acoperire a populaţiei cu servicii de canalizare centralizată:**
   - Creșterea nivelului de asigurare cu servicii centralizate de canalizare de la nivelul actual de 5,96% la cel putin 40% până în anul 2025*.*

Creşterea calităţii serviciului AAC în baza principiului de regionalizare

Modelul instituțional de regionalizare a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare pentru raionul Rișcani are în componență două elemente cheie:

a. Operatorul Regional (OpR);
b. Contractul de delegare a gestiunii serviciului, care reglementează relația dintre operatorul regional și autoritățile publice locale pentru **Clusterul Prut** și **Nistru**.

Regionalizarea serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare va presupune extinderea ariei de deservire în toate localitățile din raion pe Clusterul Prut și Nistru. Procedura de constituire a unui operator regional, va fi împărțită pe **Clusterul Prut** și **Nistru** și anume:

- Localitatea pivot va constitui pentru **Clusterul Prut** “Apa Canal Costești”, ulterior satele unde există rețele de apă și canalizare, din acest Cluster. Apoi, pe parcursul construcției a sistemelor noi de apeduct și canalizare extindere și în acele localități. Procedura de constituire a unui operator comun regional este format din 3 primării (or. Costești, s. Hiliuți, com. Gălașeni).

Gestionarea şi finanţarea serviciilor de alimentare cu apă în 3 primării este asigurată de Î.M., A.O și Gestionarea directă, care va fi reorganizată prin dezmembrare (separarea domeniului AAC). În rezultat, întreprinderea actuală va presta servicii de salubrizare, amenajare, înverzire ș.a., excepție servicii apă și canalizare. Serviciile apă și canalizare vor reveni întreprinderii nou formate S.A. ”Apă Canal Costești”. Astfel, în urma reorganizării prin dezmembrare și separare vor activa

două întreprinderi, cea cu denumirea veche ca întreprindere municipală și întreprindere nouă ca societate pe acțiuni. În cadrul întreprinderii nou formate va fi necesar de creat o structură nouă, secția tehnică, care va suplini din punct de vedere metodologic și tehnic administrația întreprinderii în procesul de regionalizare a serviciilor AAC.

- Localitatea pivot va constitui pentru **Clusterul Nistru** "Apa Canal Riscani", ulterior satele unde există rețele de apă și canalizare, din acest Cluster. Apoi, pe parcursul construcției a sistemelor noi de apeduct și canalizare extindere și în acele localități. Procedura de constituire a unui operator comun regional este format de o primărie (or. Rișcani).

Conceptul de regionalizare a unui serviciu de alimentare cu apă şi de canalizare este bazat pe gestiunea rețelelor de apeduct și canalizare – proprietatea APL de nivelul I în baza contractului de gestiune a serviciului. Pentru bunurile luate în gestiune operatorul va achita APL de nivelul I o redevență, astfel bunurile respective vor fi luate în concesiune. APL de nivelul I poate fi sau nu deținătorul de acțiuni a operatorului de servicii apă și canalizare. Acțiunile pot fi procurate contra bani de către APL I.

Un sistem public regional de alimentare cu apă şi de canalizare reprezintă ansamblul tehnologic, operațional şi managerial constituit prin punerea în comun a două sau mai multe sisteme locale de alimentare cu apă şi de canalizare. Obiectivul principal al creării unui sistem public regional de alimentare cu apă şi de canalizare îl reprezintă optimizarea serviciilor oferite prin utilizarea de resurse şi facilități comune. Ca direcție strategică, este recomandabil ca operarea regională a serviciilor de alimentare cu apă şi de canalizare să acopere o zonă cel puțin 100.000 de locuitori şi cât mai multe zone urbane dintr-un raion, pe **Clustere** sau bazin hidrografic.

Clusterizarea localităților raionului pe baza cooperării APL de nivelul I în cadrul unui sistem comun de management în AAC.

Cooperarea intercomunitară (CIC) se referă la cooperarea între localități în scopul creșterii eficacității şi eficienței serviciilor livrate **(**serviciile de aprovizionare cu apă şi serviciile de canalizare). Un aspect important al CIC este regionalizarea serviciilor publice. Regionalizarea poate fi înțeleasă ca un clustering, sau o grupare a întreprinderilor care furnizează servicii publice cum ar fi serviciile de aprovizionare cu apă şi serviciile de canalizare. Regionalizarea serviciilor publice este utilizată pentru a crește eficiența şi a reduce costurile, prin utilizarea economiilor de scară, spre deosebire de utilizarea unor soluții individuale. Clusterul reprezintă o zonă geografică de localități care utilizează/dețin împreună infrastructura în domeniul AAC sau cooperează în cadrul unui sistem comun de management în AAC.

Cluster Nistru: Semnarea Acordului de cooperare inter-comunitară și aprobarea lui de către consiliile locale constituie în baza **Raportului „Due Diligence"** - juridic, tehnic, de mediu, financiar, contabil si economic. Obiectivul general al proiectului este considerarea viabilitatii unui Parteneriat Public Privat in vederea:

- imbunatatirii nivelului serviciilor cu un accent pe constructia si mentenanta adecvata a infrastructurii de apa;
- cresterea eficientei;

- efectuarea de investitii de capital optime; si (iv)asigurarea sustenabilitatii financiare, tehnice si de mediu pe termen lung, luand in considerare constrangerile de suportabilitate ale utilizatorului final.

Implicarea APL de nivelul I și II, aplicare instrumentelor de regionalizare a serviciilor de AAC în baza Raportului „Due Diligence", aplicând principiile de prioritizare stabilite de cadrul strategic vor permite atingerea obiectivelor minime stabilite pentru dezvoltarea raionului pe termen mediu (anul 2025).

Datorita faptului ca debitul de apa bruta extras din sursa subterana a localtatii Riscani este insuficient si are o concentratie ridicata de amoniu, este necesar un process de tratare complex astfel incat apa potabila sa indeplineasca parametrii de calitate impusi de legislatia din Republica Moldova. Un proces complex de tratare reprezinta o investitie important ce consta in relizarea unei statii de tratare noi, costuri cu reactivii necesari si costuri cu personalul de operare al proceselor de tartare

Pentru a putea asigura necesarul de apa potabila si calitatea acesteia pentru toti locuitorii orasului Riscani si pentru localitatile invecinate, a fost propusa extinderea unei conducte de aductiune apa tratata din municipiul Balti pana in orasul Riscani.

Viitoarea conducta de aductiune va fi conectata la conducta existent de aductiune ce face legatura intre statia de tratare Soroca si municipiul Balti. De-a lungul conductei de aductiune apa tratata ce va face legatura intre municipiul Balti si orasul Riscani vor fi conectate si urmatoarele localitati: Corlateni, Singureni, Grinauti, Ciobanovca, Slobozia Recea, Sverdiac, Alunis, Recea, Bulhac, Sumna, Ceparia, Racaria, Usurei, dupa cum reiese din planurile de situatie si tabele descries in Raportul „Due Diligence".

Costul total al investitiei pentru realizatea acestei aductiuni este de 7,090,200 euro. Datorita importantei pe care o prezinta aceasta conducta de aductiune pentru raionul Riscani, aceasta investitie este considerata prioritara.

În prioritizarea investițiilor au fost luate în considerare următoarele principii:
- Furnizarea de apă potabilă care respectă standardele în vigoare;
- Asigurarea accesului populației la apă potabilă de calitate;
- Asigurarea calității și disponibilității serviciilor legate de apă în conformitate cu principiile eficienței costurilor și de calitate în operare și accesibilitatea populației;
- Îmbunătățirea securității aprovizionării prin înlocuirea aductiunilor cu problem structurale; - Infrastructura existentă a sistemelor de apă potabilă;
- Existenta investițiilor in implementare.
După analize tehnice a fost selectat următoarea localitate: Orașul Rîșcani. Numărul total de noi locuitori conectați este de aproximativ 10,892, iar investiția totală, inclusiv investițiile indirecte este de aproximativ 9.89 milioane de euro. Costurile totale de investiții necesare pentru localitatea Rîșcani, selectate în prima fază și numărul total de locuitori conectați este de 12.74 milioane de euro.

Clusterul Prut: Conform „Studiu de Fezabilitate pentru agregarea serviciilor de alimentare cu apă din Clusterul Prut, raionul Rîșcani cu opțiuni de servicii de colectare și epurare a apelor reziduale" elaborat în noiembrie 2014 cu suportul GIZ, se propune o etapizare structurată a Programului de Investiții Prioritare (PIP) și crearea condițiilor necesare pentru implementarea viitoare a PIP în raionul Rișcani, pentru dezvoltarea Clusterului Prut. SF se concentrează în

special pe implementarea primei faze a PIP - în dezvoltare ca lucrări de proiectare și construcție. Acest model de abordare la soluționarea problemelor AAC în raion este în curs de implementare.

Proiectului de executie “Imbunatatirea serviciilor de alimentare cu apa si de canalizare in localitatile Pascauti, Damascani, Proscureni, Galaseni, Malaiesti si Hiliuti raionul Riscani” a fost elaborat de catre Autoritatea Contractanta luind in consideratie „Studiul de Fezabilitate pentru agregarea serviciilor de alimentare cu apa din Clusterul Prut, raionul Riscani cu optiuni de servicii de colectare si epurare a apelor reziduale (28 localitati din partea de Vest a raionului Riscani, amplasate in zona riului Prut)”.

Studiul de Fezabilitate sus numit a fost elaborat in baza datelor oferite de Strategia Raionala de Dezvoltare Socio-Economica si datele prezentate de catre Consiliul Raional Riscani si Autoritatile Publice Locale 1.

Conform Studiul de fezabilitate, din 28 de localitati (Cluster Prut), in 10 localitati nu exista sistem centralizat de alimentare cu apa (populatia se alimenteaza cu apa din fintini de mica adincime).

In 18 localitati, in care exista sistem centralizat de alimentare cu apa din surse subterane (sonde de adincime), calitatea apei brute nu corespunde prevederilor HG nr.934 din 15.08.2007 cu privire la instituirea Sistemului informational automatizat „Registrul de stat al apelor minerale naturale, potabile si bauturilor nealcoolice imbuteliate” pentru careva indicatori.

Din acest motiv, obiectivul general al Studiului de Fezabilitate constituie alimentarea cu apa potabila a populatiei din 28 de localitati (Cluster Prut) al Raionului Riscani. Optiunea selectata prevede sursa de alimentare cu apa de suprafata – riul Prut.

Obiectivul general: Aductiunea apei Cluster Prut Raionul Riscani reprezinta alimentarea cu apa potabila a populatiei din 28 de localitati (Cluster Prut) al Raionului Riscani; proiectarea statiei de captare a apei, statiei de pompare a apei treapta I, aductiunea apei brute, statia de tratare a apei, doua rezervoare de apa cu V=600 m3, statia de pompare a apei treapta a II-a si aductiunea apei potabile.

Valoarea totală a investițiilor se ridică la 292,6 milioane MDL (17,17 milioane Euro). Investițiile vor fi alocate pentru construcția următoarelor obiective:

- 5 stații de pompare;
- Stație de tratare a apei cu capacitate de captare totală de 60 l/secundă;
- Castele de apă și rezervoare cu capacitatea totală de 3.600 m ;
- Conducte de apă brută având lungimea de 9,6 km;
- Conducte principale de distribuție având lungimea de 60,3 km;
- Conducte secundare de distribuție având lungimea de 33,03 km;
- Conducte de distribuție (în localități) având lungimea de 321 km;
- Achiziționare terenuri având suprafața de 446.000 m ;
- Asistență tehnică pe perioada lucrărilor de construcții.

Promovarea şi constientizarea populaţiei în accesarea, eficientizarea, dezvoltarea, şi protejarea sectorului AAC

Strategia promovează implicarea publică in dezvoltarea sistemelor de apă şi canalizare în localităţile raionului Rîşcani, întrucît înţelegerea necesităţii utilizării apelor calitative printr-un sistem eficient ţi usor de utilizat este deosebit de important pentru protejarea sanătăţii populaţiei şi conservării mediului ambiant. Scopul comunicării este cel de informare, motivare, convingere, instruire, încurajare a consumatorilor privind calitatea prestării serviciilor de AAC. O comunicare eficientă necesită stabilirea unor condiţii şi factori cheie în prealabil, cum ar fi:

- Stabilirea clară a scopului comunicării
- Identificarea momentului potrivit pentru deschiderea comunicării
- Utilizarea unui limbaj simplu, clar, deschis și direct
- Acceptarea de către fiecare participant a posturii de ascultător
- Corelarea spuselor cu faptele
- Transformarea stilului comunicării din defensiv în productiv.

Canalele de comunicare între principalii actori sunt:

Tip	Caracteristici și forme specifice	Avantaje	Dezavantaje
Poștă	Scrisori, note de serviciu, rapoarte	Înregistrări permanente. Continuu, prompt.	Spațiu de depozitare. Impersonală Volum, întârzieri.
Mijloace electronice	Mesaje e-mail, faxuri, conferințe video	Rapide, consum redus de hârtie Cost redus	Posibilă numai cu membrii rețelei Scurgerea informațiilor confidențiale
Întruniri	Întâlnire câteva persoane Formale/neformale Planificate/neplanificate Structurate/nestructurate	Transmiterea efectivă a informațiilor Angajarea grupului	Consum de timp Neimportante pentru unii participanți Pot devia de la subiectul și obiectivele propuse
Convorbiri telefonice	Modalitate concretă, imediată, directă de comunicare	Răspuns imediat Asigură contactul personal	Nu se fac înregistrări scrise Nu există contact vizual
Față în față	Cel mai frecvent utilizat Canal preferat	Cea mai eficace în servicii, oferă un răspuns rapid Atenție la limbaj, ton, expresie	Consum de timp Nu se fac înregistrări în scris

În vederea creșterii nivelului de transparenţă şi monitorizare a activităţii APL I şi operatorilor AAC se propune evaluarea sistematică a nivelului de poluare a surselor de apă în instituţiile şi alte locuri publice, organizarea şi facilitarea participării populaţiei la cursurile de protecţie a

mediului şi surselor de apă, printare pliante, publicare articole, anunțuri despre procesul de prestare a serviciului AAC şi utilizare a tehnologiilor de alternativă în prelucrarea apelor uzate.

Creșterea nivelului de acoperire a populaţiei cu servicii de aprovizionare centralizată cu apă

Tehnica clusterizării localităţilor în vederea creşterii nivelului de acoperire cu servicii de AA prezintă o metodă eficientă, consecutivă în atingerea unui nou grad de conectări a consumatorilor la servicii de AA, de la 59% la 75% cel puţin.

Astfel, se cunoaşte modalitatea de clusterizare a raionului Rîşcani, după cum urmează:

Cluster Nistru: Semnarea Acordului de cooperare inter-comunitară și aprobarea lui de către consiliile locale constituie în baza **Raportului „Due Diligence”** - juridic, tehnic, de mediu, financiar, contabil si economic. Obiectivul general al proiectului este considerarea viabilitatii unui Parteneriat Public Privat in vederea:

- imbunatatirii nivelului serviciilor cu un accent pe constructia si mentenanta adecvata a infrastructurii de apa;
- cresterea eficientei;
- efectuarea de investitii de capital optime; si (iv)asigurarea sustenabilitatii financiare, tehnice si de mediu pe termen lung, luand in considerare constrangerile de suportabilitate ale utilizatorului final.

Pentru a putea asigura necesarul de apa potabila si calitatea acesteia pentru toti locuitorii orasului Riscani si pentru localitatile invecinate, a fost propusa extinderea unei conducte de aductiune apa tratata din municipiul Balti pana in orasul Riscani.

Viitoarea conducta de aductiune va fi conectata la conducta existent de aductiune ce face legatura intre statia de tratare Soroca si municipiul Balti. De-a lungul conductei de aductiune apa tratata ce va face legatura intre municipiul Balti si orasul Riscani vor fi conectate si urmatoarele localitati: Corlateni, Singureni, Grinauti, Ciobanovca, Slobozia Recea, Sverdiac, Alunis, Recea, Bulhac, Sumna, Ceparia, Racaria, Usurei, dupa cum reiese din planurile de situatie si tabele descries in Raportul „Due Diligence”.

Clusterul Prut: Obiectivul general: Aductiunea apei Cluster Prut Raionul Riscani reprezinta alimentarea cu apa potabila a populatiei din 28 de localitati (Cluster Prut) al Raionului Riscani; proiectarea statiei de captare a apei, statiei de pompare a apei treapta I, aductiunea apei brute, statia de tratare a apei, doua rezervoare de apa cu V=600 m3, statia de pompare a apei treapta a II-a si aductiunea apei potabile.

Creșterea nivelului de acoperire a populaţiei cu servicii de canalizare centralizată:

Este destul de dificil de a previziona o dezvoltare a sistemelor de canalizare si epurare a apelor uzate in condiţiile unui deficit de capacităţi financiare. In acelasi timp este necesar de eficientiza utilizarea resurselor financiare destinate construcţiei sistemelor de canalizare prin stabilirea unor priorităţi la nivel de raion si selectarea spre implementare a unor tehnologii care ar respecta relaţia cost-calitate. Una din modalităţi de rezolvare este cerinţa de a petrece licitaţia pentru construcţia

sistemelor de canalizare si a staţiilor de epurare după modelul “fidecul galben” sau in conformitate cu prevederile modelului “Sub cheie”. Aceasta va permite cresterea responsabilităţii părţilor implicate si va impune respectarea relaţiei cost/calitate.

Canalizarea si epurarea apelor uzate in clusterul „Prut”

Dezvoltarea sistemelor de canalizare si epurare a apelor uzate va prevedea utilizarea schemei pe bazine hidrografice a riurilor mici din teritoriul raionului. In acest sens se propune formarea a 5 clustere pentru realizarea serviciilor de canalizare si epurare a apelor uzate.

Datele privind localităţile care sunt in componenţa acestor clustere sunt redate in Anexa 3. In general aceste scheme prevăd următoarele:

5. Studiul de oportunitate in cadrul fiecărui localităţi cu scopul de a determina cererea populaţiei privind serviciile de canalizare;
6. Trasarea conductelor de canalizare din interiorul localităţii;
7. Trasarea conductelor colectoare dintre localităţi si a staţiilor de pompare după caz;
8. Selectarea terenului pentru amplasarea staţiei de epurare si selectarea tehnologiei optime.

Canalizarea si epurarea apelor uzate in clusterul „Nistru”

Schema optimă pentru dezvoltare a sistemelor de canalizare si epurare a apelor uzate din clusterul „Râșcani” ar fi de colectare a acestor ape din localităţile componente si transportarea lor spre epurare la staţia din orasul Bălţi. Eficienţa acestei scheme poate fi afirmată in cadrul unui studiu de oportunitate. Schema prevede reabilitarea staţiei orăsenesti din Râșcani si transportarea apelor uzate spre epurare din localităţile limitrofe. Localităţile din periferia orasului Bălţi vor transporta apele in sistemul de canalizare a orasului Bălţi. Alte localităţi vor prevedea construcţia staţiilor de epurare pentru un grup de sate sau organizarea transportării apelor uzate cu automobile specializate la alte staţii apropiate.

4. Planul de Acțiuni

Tabelul 10 Planul de acțiuni determinat pentru perioada de timp: 2018-2025.

#	Măsuri	Denumire proiect / acţiune	Perioada de implementare	Costul estimativ	Responsabil si Parteneri	Rezultate așteptate	Surse de finanţare
***Direcţie strategică* 1. Creșterea calității serviciului AAC în baza principiului de regionalizare**							
***Obiectiv 1.* Creșterea indicelui de calitate a apei**							
1.1.	Reabilitari urgente ale segmentelor reţelelor uzate de aprovizionare cu apă	1.1.1. Înlocuirea/ schimbarea a 118,4 km de reţele cu vîrsta ce depășește 30 de ani de funcționare utilă în localităţile: Branişte – 10 km Nihoreni – 15 km Duruitoarea Nouă – 7 km Racaria – 15 km Rișcani – 20,7 km Zaicani – 30 km Hiliuți – 1,0 Mihălieni – 1,7 km Costești – 17 km Pociumbăuți – 1 km **2.** Branșamente – aprox 6928	2018-2025	7824273 lei, TVA 0 (proiect de executie)	APL, Operatorul de AAC, GIZ	118,4 km de reţea schimbată, reducerea pierderilor şi costurilor de exploatare, sporirea indiciului de calitate a apei.	Surse externe, buget local
1.2	Reabilitarea segmentelor reţelelor uzate de aprovizionare cu apă	Înlocuirea/ schimbarea a 83,5 km de reţele cu vîrsta ce depășește 30 de ani de funcționare utilă în localităţile: Varatic 0,5 km	2018-2025	8096602 lei, TVA 0 (proiect de executie)	APL, Operatorul de AAC, GIZ	83,5 km de reţea schimbată, reducerea pierderilor şi costurilor de exploatare,	Surse externe, buget local

		Rișcani – 16 km Zaicani – 40 km Sturzeni – 10 km Costești – 17 km Branșamente – aprox 6928				sporirea indeciului de calitate a apei.	
1.3.	Soluţionarea temporară a problemei calităţii apei în localităţile rurale	1.2.1.Instalarea staţiilor de clorinare (RAP)	2019-2021	1455563 lei, TVA 0 (proiect de executie)	APL, Consiliul Raional	Toate instituţiile preşccolare şi şcolare din raion dotate cu filtre de apă	Surse externe
		1.2.2.Instalarea filtrelor de apă în instituţiile de învăţămînt din localitatile rurale	2019-2021	100 000 lei, TVA 0 (proiect de executie)			
Buget			2018-2025	**17 476 438 lei**			
Obiectiv 2. Creşterea capacităţii operaţionale în prestarea serviciului AAC prin efectuarea măsurilor organizatorice şi juridice de constituire graduală a operatorilor regionali							
2.1.	Promovarea principiului de regionalizare și cooperare inter-comunitară în organizarea serviciilor de AAC	2.1.1.Crearea operatorului regional pentru 15 primării (28 localităţi) din clusterul Prut	2018-2019	500 000 lei	CR, APL-le partenere CIC, ADR Nord, GIZ	Operator regional creat	Buget local APL I, Buget raional Surse externe
		2.1.2.Extinderea operatorului regional creat si in localitatile clusterului Nistru	2019-2025	200 000 lei	CR, APL-le partenere CIC	Operator regional extins	Buget local APL I, Buget raional
		2.1.3.Initierea campaniilor/discutiilor intre primariile raionului privind implementarea mecanismului de cooperare inter-comunitara	2018-2025	50 000 lei	CR, APL-le partenere CIC	Primari informati despre oportunitati CIC	Buget local APL I, Buget raional
2.2.	Consolidarea operationala si instituţională a	2.2.1.Procurarea echipamentului și utilajului performant de	2018-2020	3 000 000 lei	CR, APL I, Operatorul de AAC	Operatori regional şi rurali	Operator de AAC; Buget local, Buget

	operatorilor de AAC	verificare a consumului de apă pentru operatorii locali si raional				de AAC dotaţi cu mijloace tehnice necesare, resurse umane înalt calificate, servicii AAC accesibile pentru toţi locuitorii	raional, Fonduri naționale și externe
		2.2.2.Modernizarea parcului de autospeciale ale Operatorului de AAC.	2018-2021	1 000 000 lei	CR, APL I, Operatorul de AAC		Operator de AAC; Buget local, Buget raional, Fonduri naționale și externe
		2.2.3.Suport pentru ridicarea nivelui profesional al angajaților sectorului AAC prin oferirea posibilităţilor de a participa la cursuri de formare profesionala privind serviciiile in baza acordurilor de cooperare inter-comunitară, utilizare tehnică avansată, metodologiei tarifare naţionale prin prisma aspectelor sociale şi egalităţii de gen	2019-2025	50 000 lei	CR, APL I, Operatorul de AAC		
2.3.	Eficientizarea pierderilor de apă / Monitorizarea şi gestionarea corectă a resurselor de apă	2.3.1.Asigurarea evidenţei apei captate, pompate şi realizate prin montarea debitmetrelor şi contoarelor de apă	2019-2025	1 000 000 lei	Operatorii de AAC, APL, Consiliul Raional	Reducerea cantitativă de pierderi de apă	Operator de AAC; consumatorii
2.4.	Ajustarea tarifelor conform	2.4.1.Aprobarea politicii privind tariful sectorial, racordarea tarifului la	Anual, 2018-2025	10 000 lei	CR, APL 1; Operatorii de AAC	Acoperirea cheltuielilor	

	metodologiei naționale	apă si sanitație in fiecare an.				aferente prestării serviciului AAC	
2.5.	Monitorizarea şi gestionarea corectă a resurselor de apă	2.5.1.Facilitarea implementării sistemelor SCADA pentru AAC • Integrarea forajelor existente in sistemul SCADA; • Camine (debitmetru SCADA); • Instalatii electrice si SCADA; • Instalatii electrice si SCADA – debit; • Instalatii electrice si SCADA – presiune; • Puncte monitorizare (lucrari electrice si SCADA); Instalatii HVAC;	2020-2025	20 237 200 lei	Operatorii de AAC, APL	Eficientizarea si monitorizarea surselor de apă	Operator de AAC; APL, surse externe
Buget			**2018-2025**	**26 047 200 lei**			
Obiectiv 3. Crearea operatorului unic regional de AAC							
3.1	Evaluarea fondurilor fixe a operatorilor din 3 primării (or. Costești, s. Hiliuți, com. Gălașeni)	Evaluarea de către o companie ce deține licență de evaluare. Bunurile vor fi separate în trei grupe: bunuri cu destinația altor servicii decît AAC, bunuri cu destinația AAC în două liste după proprietate (domeniul public și privat)	Noiembrie 2018	40 000 lei	Operatorii de AAC; Gestionarul Direct	• Fondurile fixe a ÎM evaluate Bunuri în trei grupe: bunuri cu destinația altor servicii decît AAC, bunuri cu destinația AAC în două liste după proprietate	Bugetul Operatorului de AAC; Gestionarul Direct

						(domeniul public și privat) separate	
3.2	Evaluarea fondurilor fixe a operatorului din or. Rișcani	Evaluarea de către o companie ce deține licență de evaluare. Bunurile vor fi separate în trei grupe: bunuri cu destinația altor servicii decît AAC, bunuri cu destinația AAC în două liste după proprietate (domeniul public și privat)	Noiembrie 2018	20 000 lei	Operatorii de AAC	• Fondurile fixe a ÎM evaluate Bunuri în trei grupe: bunuri cu destinația altor servicii decît AAC, bunuri cu destinația AAC în două liste după proprietate (domeniul public și privat) separate	Bugetul Operatorului de AAC
3.2	Stabilirea tarifului de apă	Avizarea tarifului la apă și canalizare de către ANRE pentru or. Rișcani (**Cluster Nistru**)	Noiembrie 2018	Fără cost	Operatorul de AAC	Tarife noi la AAC aprobate	Fără sursă
3.3	Stabilirea tarifului de apă	Avizarea tarifului la apă și canalizare de către ANRE pentru or. Cosești (**Cluster Prut**)	Noiembrie 2018	Fără cost	Operatorul de AAC	Tarife noi la AAC aprobate	Fără sursă
3.4	Inițierea procedurii de creare a operatorului unic regional de AAC	Inițierea procedurii de creare a operatorului unic regional de AAC pentru 3 primării: or. Costești, s. Hiliuți, com. Gălășeni	August 2018	Fără cost	Consiliule locale	Deciziile consililor locale privind fondarea operatorului comun de AAC. • Fondul statutar al întreprinderii noi constituite din bunuri de domeniul public privat - aprobat Bunurile din domeniu public	Fără sursă

						transmise în concesiune	
3.5	Inițierea procedurii de creare a operatorului unic regional de AAC	Inițierea procedurii de creare a operatorului regional de AAC prin reorganizarea ÎM ”Apă-canal Rîșcani” în Societate pe Acțiuni.	Noiembrie 2018	Fără cost	Consiliul Orășenesc Rîșcani	• Decizia CO Rîșcanii cu privire la reorganizarea ÎM ”Apă-Canal Rîșcani” și crearea S.A. • Fondul statutar al întreprinderii noi constituit din bunuri de domeniul AAC privat - aprobat Bunurile din domeniu public transmise în concesiune	Fără sursă
3.6	Înregistrarea intreprinderii	Înregistrarea societății comerciale (pentru Clusterul Prut) conform legislației în vigoare	Mai 2019	Costuri aferente înregistrării (pînă la 2000)	Consiliile locale Costești, Gălășeni, Hiliuți	Întreprinderea înregistrată; Operatorul de AAC constituit.	Bugetele locale ale primăriilor-partenere
3.7	Înregistrarea intreprinderii	Înregistrarea S.A. ”Apă Canal Rișcani” conform legislației în vigoare	Mai 2019	Costuri aferente înregistrării (pînă la 2000)	Consiliul Orășenesc Rîșcani	S.A. ”Apă Canal Costești” înregistrată	Bugetul consiliului orășenesc, e după începerea activității întreprinderii va fi rambursat de S.A.
3.8	Lichidarea	Deciziile consiliilor locale din raion (deținătoare de Î.M.,	Mai 2019	28 600 lei	Consiliile locale	• Deciziile consiliilor locale (deținătoare de	APL

		A.O, G.D. prestatoare de servicii AAC) de a deveni acționari în întreprinderea nouă cu cota de participare în bani, lichidarea Î.M. cu activitate prestări servicii AAC din localitățile rurale și/sau transmiterea bunurilor aferente serviciului în concesiune către Operatoul regional (Clusterul Prut). Pot primi decizii de a deveni acționari și APL care la moment nu dispun de rețele de AAC				Î.M., A.O, G.D. prestatoare de servicii AAC) de a deveni acționari în întreprinderea nouă cu cota de participare în bani aprobate • Î.M., A.O, G.D. prestatoare de servicii AAC lichidate Bunurile aferente serviciului AAC în concesiune către Operatorul regional transmise	
3.9	Lichidarea	Deciziile consiliilor locale din raion (deținătoare de Î.M., A.O, G.D. prestatoare de servicii AAC) de a deveni acționari în întreprinderea nouă cu cota de participare în bani, lichidarea Î.M. cu activitate prestări servicii AAC din localitățile rurale și/sau transmiterea bunurilor aferente serviciului în concesiune către S.A. ”Apă Canal Rișcani”. Pot primi decizii de a deveni acționari și APL	Mai 2019	28 600 lei	Consiliile locale	• Deciziile consiliilor locale (deținătoare de Î.M. prestatoare de servicii AAC) de a deveni acționari în întreprinderea nouă cu cota de participare în bani aprobate • Î.M. prestatoare de servicii AAC lichidate • Procedura înregistrării acționari în S.A. ”Apă Canal Rișcani” inițiată	

		care la moment nu dispun de rețele de AAC				Bunurile aferente serviciului AAC în concesiune către S.A. ”Apă Canal Rișcani” transmise	
3.10	Acceptul de noi acționari în S.A	Decizia consiliului Orășenesc Rișcani pentru acceptul de noi acționari în S.A. ”Apă Canal Rișcani” cu privire la permisiunea de emisie a acțiunilor noi	Septembrie 2019	Fără cost	Consiliul orășenesc Rișcani	• Decizia consiliului orășenesc Rișcani pentru noi acționari în SA ”Apă Canal Rișcani” aprobată • Permisiunea de emisie a acțiunilor noi primită Numărul acționarilor mărit	Fără sursă
3.11	Transmiterea în gestiune a rețelelor AAC, conform proiectului **“Imbunatatirea serviciilor de alimentare cu apa si de canalizare in localitatile Pascauti, Damascani, Proscureni, Galaseni, Malaiesti si Hiliuti raionul Riscani”**	Transmiterea în gestiune a **aductiunii și retele de distributie a apei din Clusterul Prut, Raionul Riscani (Etapa 1)** și a mijloacelor fixe aferente lui către Operatorul regional	2019- 2020	Fără cost	Consiliul Raional Rișcani, APL 1	• Deciziile CR Rișcani și a consiliilor locale cu privire la transmiterea în gestiune a rețelelor de AAC și a mijloacelor fixe aferente către Operatorul regional aprobată • Decizia CR Rișcani de a participa la fondarea Operatorului regional de AAC aprobată; Gestiunea sistemului	Fără sursă

						tehnologic apeductul **Cluster Prut (Etapa I)** preluată	
3.12	Transmiterea în gestiune a rețelelor de AAC, **Cluster Nistru**	Transmiterea în gestiune a **retelelor de distributie a apei și canalizare din Cluster Nistru din Raionul Riscani către** S.A. ”Apă Canal Rîșcani”	2019- 2025	Fără cost	CR Rișcani, APL 1	• Deciziile consiliilor locale cu privire la transmiterea în gestiune a rețelelor de AAC din Cluster Nistru și a mijloacelor fixe aferente către S.A. ”Apă Canal Rișcani” aprobate	Fără sursă
3.13	Contractul de delegare a gestiunii serviciului de AAC	Semnarea Contractului de delegare a gestiunii serviciului de AAC	Octombrie 2019	Fără cost	Consiliile locale	• Deciziile consiliilor locale, care au transmis în concesiune serviciile de AAC către operatorii regionali, cu privire la aprobarea Contractului de delegare aprobate • Contractul de delegare a gestiunii serviciilor de AAC semnat. Relații contractuale între proprietar și gestionar al sistemelor AAC instituite	Fără sursă

3.14	Prestarea serviciilor de AAC	Prestarea serviciilor de AAC de către operatorul/operatorii regional(i) în **Clusterul Prut și Clusterul Nistru**	Decembrie 2019	Fără cost	APL și Operatorul/ operatorii de AAC regional(i)	Operator regional în toate localitățile raionului creat	Fără sursă
3.15	Consolidarea capacităților instituționale și tehnice	Consolidarea capacităților instituționale și tehnice ale operatorului/operatorilor regional/i de AAC (**Clusterul Prut și Clusterul Nistru)**	2019 - 2025	-	APL de nivelul I, Operatorul regional de AAC	• Plan de creștere a capacităților OR de AAC elaborat • APL și reprezentanții OR de AAC instruiți; Dotare tehnică.	Surse proprii ale OR de AAC; APL de nivelul I și II, donatori
Buget			**2018-2025**	**117 200 lei**			
Buget TOTAL			**2018-2025**	**43 640 838 lei**			
***Direcţie strategică* 2. Promovarea şi constientizarea populaţiei în accesarea, eficientizarea, dezvoltarea, şi protejarea acestui sector**							
***Obiectiv* 1. Sporirea nivelului de transparență şi monitorizare in serviciile AAC**							
1.1.	Monitorizarea nivelului de poluare	1.1.1.Evaluarea sistematică a nivelului de poluare a surselor de apă în instituţiile şi alte locuri publice	2019-2025	350 000 lei	Operatorii de AAC, APL	Surse de ape monitorizate, sigure	APL, surse externe
Buget			**2019-2025**	**350 000 lei**			
***Obiectiv* 2. Ridicarea nivelului de conștientizare si responsabilitate a consumatorilor**							
2.1.	Campanii de informare a populaţiei privind protecţia mediului si a surselor de ape	2.1.1.Organizarea şi facilitarea participării populaţiei la cursurile de protecţie a mediului şi surselor de apă	2019-2025	100 000 lei	Consiliu raional, APL, operatorii de AAC	Populaţie informată, surse de ape sigure	Consiliu Raional, APL, operatori AAC

2.2.	Informarea populaţiei privind participarea la sedinţele privind modificările in prestarea serviciilor de AAC, utilizarea tehnologiilor avansate de prelucrare a apelor uzate	2.2.1. Printare pliante, publicare articole, anunturi despre procesul de prestare a serviciului AAC şi utilizare a tehnologiilor de alternativă în prelucrarea apelor uzate	2019-2025	100 000 lei	Consiliul Raional, APL, operatori de AAC	Consiliul Raional, APL, operatorii de AAC	Serviciu de AAC transparent, consumatori informaţi, surse de ape sigure
Buget			2019-2025	200 000 lei			
Buget TOTAL			2019-2025	**550 000 lei**			
***Direcţie strategică* 3. Creșterea nivelului de acoperire a populaţiei cu servicii de aprovizionare centralizată cu apă.**							
***Obiectiv 1.* Creșterea nivelului de asigurare cu servicii centralizate de aprovizionare cu apă de la nivelul actual de 59,06% la peste 75%. Clusterizarea localităților raionului pe baza cooperării APL de nivelul I în cadrul unui sistem comun de management în AAC (Cluster Nistru – or. Riscani si Cluster Prut – or. Costesti).**							
1.1.	Identificarea surselor de finanţare pentru aducţiunea clusterului Nistru la apeductul Soroca-Bălţi	1.1.1.Participarea în cadrul proiectului naţional de extindere a apeductului SOROCA – BĂLŢI, pentru aprovizionarea cu apă a localităţilor din raioanele Soroca, Floreşti, Drochia, Râșcani, Sîngerei, Teleneşti şi mun. Bălţi	2018 - 2020	Cost total de 30 milioane Euro (10 mln Euro grant de la FIV, 20 mln. Euro credit Cost total – 1.2 mil euro (I etapa-Studiul de fezabilitate – 500 mii euro; II etapa 700 000 mii euro – documentatia proiectului) (585 mln lei)	CR Râșcani.	Nr. de localităţi conectate Nr. de gospodării şi de locuitori ce au beneficiat de reţele noi şi modernizate;	BERSD, BEI, Buget raional, APL, FEN, FNDR, Fonduri europene

1.2.	Reconectarea sistemelor existente locale la apeductul magistral Prut	1.2.1. Încheierea unui acord de finanțare	2018	29 000 000 lei	APL, ADR Nord, Operatorii de servicii AAC	Conectarea sistemelor existente locale la o sursă sigură şi sustenabilă de apă	Surse locale și externe
		1.2.2. Elaborarea documentației tehnice pentru conectare	2018-2019				
		1.2.3. Lucrări de construcţie a reţelelor regionale de transportare a apei de la apeductul magistral Prut	2019-2022				
		1.2.4.Conectarea etapizată şi reajustarea sistemelor de aprovizionare cu apă a celor 28 de localităţi din clusterul Prut	2021-2023				
		1.2.5.Optimizarea funcţionării staţiilor de pompare	2019-2022				
1.3.	Extinderea sistemelor existente de AAC în localităţile neacoperite	1.3.1.Contribuirea la modernizarea şi extinderea reţelei de apeduct în primariile: Alexandreşti, Singureni, Corlăteni, Borosenii Noi, Vasiliuţi, Duruitoarea Nouă, Pociumbăuţi, Lupăria, Şumna (satele Bulhac, Ceparia, Şumna).	2018 – 2020	31 094 700 lei	CR, APL I, IM “Apa Canal”	Reţele de apeduct construite; Lungime şi capacitate a reţelelor de apeduct reparate şi extinse; Nr. de gospodării şi locuitori conectaţi.	Buget local APL I, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri europene
		1.3.2.Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în localitățile Păscăuți,	2018 – 2020	78 000 000 lei	CR, APL I, ADR Nord, GIZ	Lungime şi capacitatea reţelelor de AAC extinse;	Fonduri UE, CR, Bugete locale APL I, populația

		Damașcani, Proscureni, Gălășeni, Mălăiești, Hiliuți.				Nr. de gospodării şi locuitori conectaţi.	
Buget TOTAL			2018 – 2019	**733 084 700 lei**			
***Direcţie strategică* 4. Creșterea nivelului de acoperire a populaţiei cu servicii de canalizare centralizată**							
***Obiectiv 1*. Creșterea nivelului de asigurare cu servicii centralizate de canalizare de la nivelul actual de 5,96% la peste 40%**							
1.1.	Extinderea sistemelor existente de canalizare în localităţile neacoperite	1.1.1.Extinderea sistemelor de canalizare în localităţile: Saptebani – 10 km Nihoreni – 20 km Varatic - 5 km Rișcani – 25 km Schimbarea colectorului central de pe str. Șevcenco, or. Rîșcani cu lungimea de 3 km **2.** Branșamente – aprox 5684	2018-2024	8 520 830 lei, TVA 0 (proiect de executie)	APL	60 km de reţele de canalizare extinse	Fondul Ecologic, Surse externe FNDR
1.2.	Constructia sistemelor noi în localităţile ce nu dispun de canalizare	1.2.1.Construcţia sistemelor noi de canalizare în localităţile Borosenii Noi, Corlateni, Duruitoarea Noua, Malinovscoe, Pirjota, Pociumbeni, Racaria, Recea, Vasileuti, Zaicani, Petruseni.	2020-2025	53 000 000 lei	APL	Xxx km de sisteme noi de canalizare construite	
		1.2.2.Contribuirea la construcția sistemelor de canalizare şi staţiilor	2016 – 2020	16 000 000 lei	CR Râșcani, GIZ,	Sisteme de canalizare şi staţii	

		de epurare în localităţile: Şaptebani, Mihaileni			ADR Nord	de epurare construite	
1.3	Reconstrucţia si modernizarea instalaţiilor de epurare existente	1.3.1.Reconstrucţia instalaţiilor de epurare din localitatea Singureni	2019-2025	20 000 000 lei	Operatori AAC, APL	Instalaţii de epurare modernizate	Surse externe
		1.3.2.Reconstrucţia instalaţiilor de epurare din localităţile Râşcani, Corlăteni şi Nihoreni	2019-2025	63 700 000 lei			
Buget			2018-2025	**160 520 830 lei**			
BUGET TOTAL STRATEGIE			**2018-2025**	**937 796 368 lei**			

5. Mecanismul de Evaluare și Monitorizare

Monitorizarea adecvată a realizării planului propus este o condiţie esenţială a calităţii de punere în aplicare a acestora. Se propun acţiuni de monitorizarea a intregului proces de implementare a strategiei AAC. Aceasta se va realiza prin discutarea la anumite perioade a procesului de implementare de către persoanele responsabile. Rolul de monitor ii revine Consiliului Raional, care prin instituţiile sale va urmări si va lua măsuri de redresare atunci cind e cazul, pentru a anticipa problemele si a reduce riscul de a suporta costuri suplimentare. Acesta are drept scop imbunătăţirea eficienţei si eficacităţii procesului de aprovizionare cu apă si servicii de canalizare. Procesul de monitorizarea va presupune colectarea si analiza sistematică a informaţiilor necesare pentru urmărirea progresului. Evaluarea este compararea impactului real al proiectului vis-a-vis de planurile iniţiale: ce s-a stabilit să se realizeze, la ce nivel s-a realizat si modul in care s-a produs procesul. Evaluarea va lua in consideraţie criteriile de eficacitate, de implicare a actorilor responsabili, de transparenţă a procesului.
Următoarea procedură va fi aplicată pentru monitorizarea componentei AAC din Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului:
1. Responsabil de monitorizarea SDSE, componenta AAC va fi Secţia de Economie a Consiliului Raional, care va colecta date lunar despre progresele inregistrate. Grupul de lucru creat pentru elaborarea strategiei se va intruni in sedinţe lunare;
2. In fiecare an, in luna iunie Secţia Economie va pregăti un raport de monitorizare. Raportul va conţine constatări referitor la realizarea fiecărei activităţi din Planul de acţiuni. Raportul de monitorizare va indica nivelul de realizare a acţiunii, termenii de realizare, cheltuieli, rezultatele atinse. Vor fi descrise devierile de la planul de acţiuni si propunerile de ajustare si corectare. Formularul care va fi utilizat de Secţia Economie este prezentat in Anexa 1.
3. Grupul Local de Lucru, in baza raportului de monitorizare, va propune soluţii de actualizare a SDSE, component AAC.
4. Consiliul Raional Râșcani va audia raportul de monitorizare si va decide asupra actualizării Componentei AAC din cadrul Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică, anual.

Anexe

Anexa 1 Formular de Monitorizare a implementării Strategiei SDSE, Componenta AAC

Măsura (din planul de acţiuni)	Acţiunea (din planul de acţiuni)	Scurtă descriere a activităţii planificate	Rezultatele asteptate	Perioada de implementare	Costuri estimate/costuri cheltuite	Rezultate atinse	Devieri	Posibile rectificări

Anexa 2 Servicii prestate

	Aliment Apă pot	Aliment apa brută	Transp apă pot	Transp apă teh	Colect și evac AU	Colect, trat si evac AU	Golirea foselor și transp AU	Irigare	Curăț. străzilor	Gest deșeurilor	Altele	Început gestion. AAC
IMDP Apa Canal Costești	✓		✓		✓	✓	✓			✓		1976
IMDP Apa Canal Costești	✓				✓				✓	✓	✓	1997

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018

Anexa 3 Alimentarea cu apă

Operator	Localitatea	Lungime apeduct (km)	Anul constr	Total gospod casnice	Gospod casnice conectate	Agenți econ	Instit publice	Sursa apă		
								supraf	artez	izv
IMDP Apa Canal Costești	Costești	16,7	1976	810	810	20	7		100	
	Duruitoarea	7,1	2013	115	115					
IM ”Gospodăria Comunală Râșcani”	Or. Râșcani	43,9	1997	4373	4373	130	20		100	
	s. Ramazani	8,4	2013	144	144					
	s.Balanul Nou	6,7	2014	83	83					

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018

Tabel 7. Reabilitarea /extinderea necesară a apeductului

Anexa 4 Reabilitarea /extinderea necesară a apeductului

Operatorul	Localitatea	Reabilitare (km)	Extindere (km)	Capacitatea sursei de apă pentru extindere
IMDP Apa Canal Costești	Costești	15		
	Dămășcani		7	da
	Păscăuți		9,6	da
	Proscureni		3	da

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 201

Operator	**Localitatea**	**Lungime rețea (km)**	**Anul constr**	**Total gospod casnice**	**Gospod casnice conectate**	**Agenți econ**	**Instit publice**	**Stație epurare**				**Tehn tratare**	**Conect ilegle**
								An constr	**Funcț**	**Capacit (m3/zi)**	**Volum tratat (m3/zi)**		
IMDP Apa Canal Costești	Costești	6.6	1976	700	700	15	7		da			bio	da
	Duruitoarea - Proscureni	3.2	2014-2015	12	12								
IM ”Gospodăria Comunală Râșcani”	Or. Râșcani	20,7	1979	2600	2600	25	16	1979	da	2400	2400	bio	da

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018

Anexa 6 Reabilitarea/extinderea sistemului de canalizare

Raionul	Operatorul	Localitatea	Reabilitare (km)	Extindere (km)
Râșcani	IMDP Apa Canal Costești	Costești	6,6	
		Pascauti		9.6
		Damascani		7
		Proscureni		3
	IM ”Gospodăria Comunală Râșcani”	Or. Râșcani	19	23,2

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018

Anexa 7 Ponderea cheltuielilor energie electrică

Operator	Ponderea cheltuieli energie electrică (%)
IMDP Apa Canal Costești	24
IM ”Gospodăria Comunală Râșcani”	18

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018

Operatorul	**Suficient**		**Excavatoare**	**Auto-basc**	**Camioane**	**Vidanje**	**Mașină de interv**	**Aparate sudură oțel**	**Aparat de sudură PE**	**Set instrum. p/u intervenție la avarie**	**Pompe mobile**	**Generatoare**	**Alte**
	Da	**Nu**											
IMDP Apa Canal Costești					1							2	Tractoare (2)
IM ”Gospodăria Comunală Râșcani”	da		2	3	1		2	1	1	4	2	1	

Sursa: Raport privind starea actuală a sectorului alimentarea cu apă și canalizare în Regiunea de Dezvoltare Nord, mai 2018

Anexa 9 Componenţa clusterilor privind aprovizionare cu apă

Cluster 1, Aprovizionarea cu apă

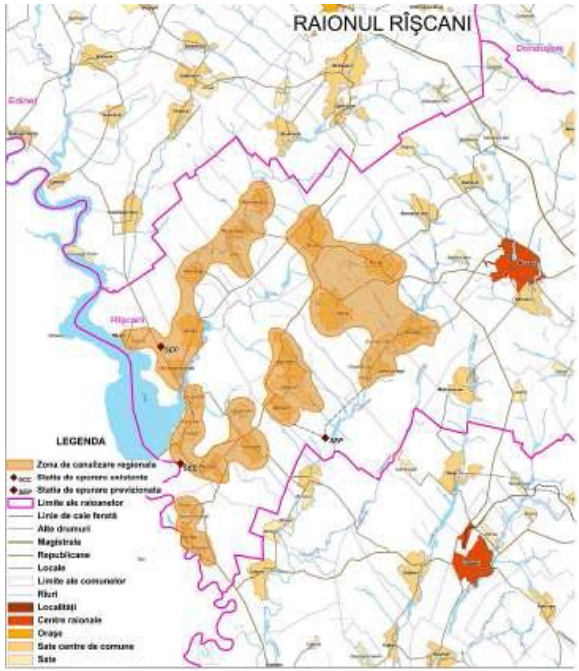
No	Localităţi
1	Alexandresti
2	Avrameni
3	Braniste
4	Costesti
5	CucuietiiNoi
6	CucuietiiVechi
7	Damascani
8	Druta
9	Dumeni
10	DuruitoareaNoua
11	DuruitoareaVeche
12	Galaseni
13	Hiliuti
14	Horodiste
15	Ivanesti
16	Malaiesti
17	Pascauti
18	Petruseni
19	Pirjota
20	Pociumbauti
21	Pociumbeni
22	Proscureni
23	Reteni
24	Reteni-Vasileuti
25	Saptebani
26	Varatic
27	Zaicani

Cluster 2 Aprovizionarea cu apă

No	Localităţi
1	Alunis
2	BalanulNou
3	BoroseniiNoi
4	Bulhac
5	Ceparia
6	Ciubara
7	Corlateni
8	Grinauti
9	Luparia
10	Malinovscoe
11	Mihaileni
12	MihaileniiNoi
13	Moseni
14	Nihoreni
15	Racaria
16	Ramazani
17	Recea
18	Riscani
19	Singureni
20	SloboziaRecea
21	Stiubeieni
22	Sturzeni
23	Sumna
24	Sverdiac
25	Usurei
26	Vasileuti

	Cluster 1
	or.Costesti
	Proscureni
	Pascauti
	Damascani
	DuruitoareaVeche
	Cluster 2
	Zăicani
	Pîrjota
	Hiliuţi
	Sturzeni
	Alexandresti
	CucuietiiNoi
	CucuietiiVechi
	Ivanesti
	Cluster 3
	Saptebani
	Galaseni
	Malaiesti
	Petruşeni

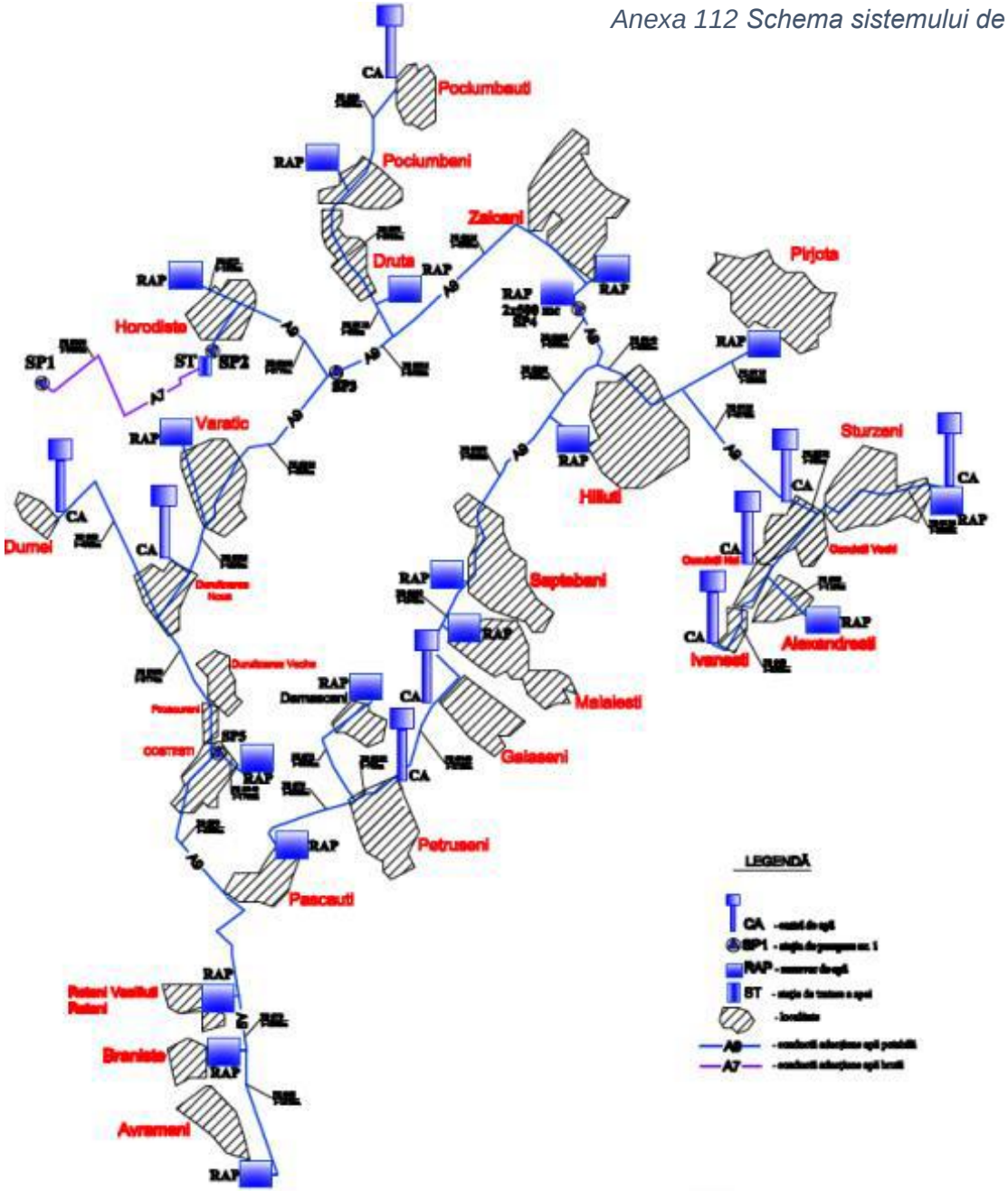
	Cluster 4
	Pociumbeni
	Pociumbauti
	Druta
	DuruitoareaNoua
	Dumeni
	Văratic
	Horodişte
	Cluster 5
	Reteni
	ReteniVasiliuţi
	Branişte
	Avrameni



Anexa 11. Operatorii de servicii in primariile raionului Râşcani

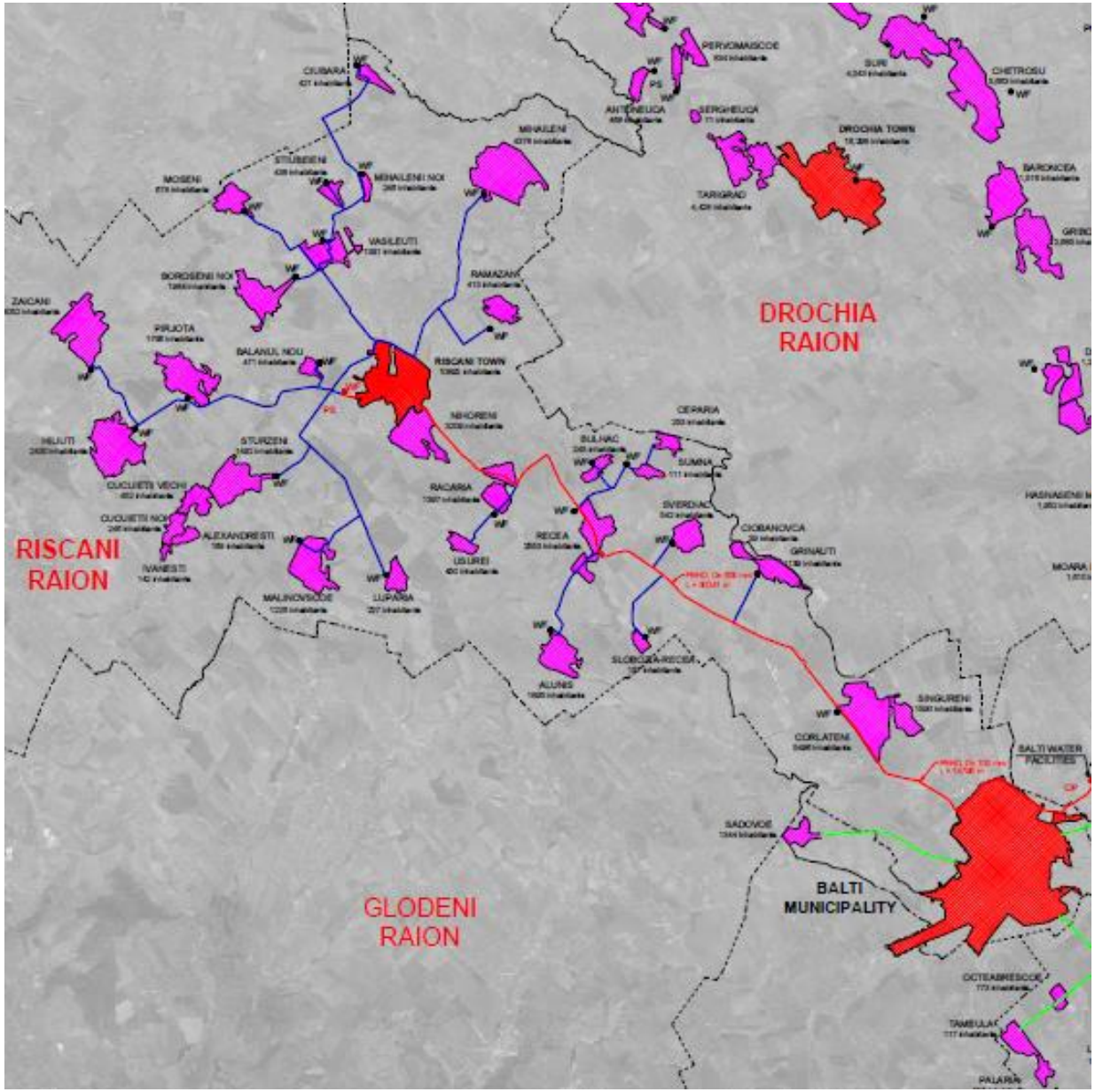
Primărie	**Operator AAC**
Alexăndreşti	APL primăria com. Alexăndreşti
Aluniş	ÎM „Servicom-Aluniş”
Borosenii Noi	Întreprindere Municipală ”Boroseni – Service”
Branişte	Primaria Braniste
Corlăteni	ÎM ,,Corlăteni Serv – Com”
Costeşti	IMDP Apa Canal Costesti
Duruitoarea Nouă	ÎM ”Duruitoarea Nouă”
Gălăşeni	ÎM ”Inovație Gălășeni”
Grinăuţi	-
Hiliuţi	Asociația Obștească ”Izvoraș”
Horodişte	ÎM SPIRIVLAD SERVICE
Malinovscoe	Întreprinderea Municipală, ”Prim Servicii Malinovscoe”
Mihăileni	ÎM ”Mihăileni-service”
Nihoreni	Î.M”Comunservice Nihoreni”
Petruşeni	ÎM ”Apa-canal Petruşeni”
Pîrjota	-
Pociumbăuţi	Primăria Pociumbăuți
Pociumbeni	IM ”POCIUMBENI-SRVICE”
Răcăria	ÎM”Prim-servicii-Răcăria”
Recea	ÎM ”Izvorul Recea”
Singureni	I.M. ”Viitorul Singureni”
Sturzeni	ÎM ”Apă-Canal Sturzeni”
Şaptebani	ÎM ”Șaptebani servicii”
Şumna	-
Vasileuţi	În procec de înregistrare a Intreprinderii Municipale ”Serv Com Vasileuți”
Văratic	ÎM Pro-Văratic
Zăicani	Întreprinderea Municipală ”Moara Ladului”
Rîşcani	ÎM”Gospodăria Comunală Rîșcani”

Anexa 112 Schema sistemului de alimentare cu apă Clusterul Prut



Sursa: Studiu de Fezabilitate pentru agregarea serviciilor de alimentare cu apă din Clusterul Prut, raionul Rîșcani cu opțiuni de servicii de colectare și epurare a apelor reziduale, 2004, GIZ

Anexa 123 Schema sistemului de alimentare cu apă Clusterul Nistru



Sursa: Servicii de Consultanță în vederea dezvoltării unui PPP pentru îmbunătățirea alimentării cu apă in Regiunea de Nord a Republicii Moldova, PROPUNERE DE PROIECT PPP (Due Diligence), 20